

דעת תורה בנושאי ארץ הקודש ת"ו

מה קשורה ציפורין

הנאמרות ההודים לזרישת ציון על מדינת הקודש

תוכן העניינים

- ב הגאון רבי צבי מרקוביץ זצ"ל
- ג דבר העורך
- ו תשובתה המיוחדת של אר"י
- יא מפגש באוטובוס
- טו יומן מסע ׀ הרב משה נויפלד
- יט מאחרי התשובה ומעכבי הגאולה
- כ עיונים בדרכי העבודה
- כה מתקרבים ללב הסוגיה
- כח הלכות דיבת הארץ

הגאון רבי עבי מרקוביץ זצ"ל ראש ישיבת קרלין וחבר מועצת גדולי התורה

קצת על המתרחש, רואה יד ההשגחה בכל צד ובכל עבר ובתוך הישועות ובתוככי הפורענות גם יחד. הנה שוב מומחש בפנינו אותו מאמר עתיק על "הכבשה העומדת מול שבעים זאבים". הפעם כמדניה ריבונית עם צבא לוחם שעליה לפלס דרכה ולהבטיח קיומה בין המון האומות... אלו שחרתו על דגלם ריבונית מדינית לשם פתרון רצינולי של הבעיה היהודית בעולם, טעו עמוקות...

כהנה וכהנה הם פני הדברים המראים את יד ההשגחה המיוחדת המרחפת ומסכבת את הדברים ליעדים שלפניה. ויהודים אשר טבוע בתוכם צפיית הדורות ואמונתם בישועת ישראל ובגאולה המובטחת, מקינם ומאמינים - אם בגלוי או בחבינוי הלב - שהיעד הוא ישועת ישראל וגאולתם...

וראש לכל יש להאיר ולהסביר בלי הרף, השכם והערב, לחזק את האמונה ולבצר את תשתית יסודות היהדות בתוכנו. וביצור אמונה בלב חייבת להביא ללימודה של תורה וקיומה הלכה למעשה בכל שטחי חיינו...

(סקדמק לספר "צנתיצות האמונה" ח"א)

"דומה, כי במדה שהיהודי הפשוט המאמין מסוגל להשיג בענינים כאלו, הרי

"העם" בציון מתהלך כיום ברגשות מעורבים, כאשר מועקה ותקוה, רוח נכאים ותחושת

אמון בעתידו, משמשים בו בערבוביה... מצד

אחד הוא עודנו חש במופלא הסוכב אותו כאשר בתור "עם שרידי חרד" ומוצלים מאש התלקטנו כבר למעלה משני מליון ושמונה מאות אלף יהודים כן ירבו, בארץ אבות, שהיא שוב לנו "ארץ חמדה טובה ורחבה" וחילי ישראל מגינים עליה בעוז קדומים. גם משהו משביכי רוח-רוממות התשועה ב"מלחמת ששת הימים" עודם מהבהבים בתוכנו יחד עם פלא הצלתנו מתוך אסון מפולת מלחמת יום הכיפורים; נראה בעליל כי "הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל (ההלים קכא) ומהלכת בתוכנו התחושה, כי אחרי הכל "הנה זה עומד אחר כתלנו" (ש"ס"ג) והגאולה קרובה.

הג"צ מרקוביץ (בצד ימין) בשיבת מועצת גדולי התורה

אולם מאידך, דומה כאילו ההליכים לקראת התשועה והגאולה שובשו. חבלי משיח מתמשכים והולכים... לכאורה, "באו בנים עד משבר וכח אין ללידה" (מלכים ב' טו).

מה לעשות לעת כזאת? במישור הבטחוני-פיסי הכל מודים שיש לעשות את כל האפשרי והעם משתדל לעשותו. מסירות הנפש במערכות המלחמה מפליאה את הכל... מי שמתבונן ולו

דבר העורך

הרב יהודה אפשטיין

כשאין מה שיעורר אותו לפעולה. לפני ארבע שנים בדיוק יצא העלון הראשון, וראוי בזמן כזה להתבונן ולבדוק מה הושג, ומה עדיין מחכה לעשייתנו.

ובאמת ניתן לומר, כי בשנה האחרונה נפל דבר באגודה, ומי שהיה בועידה השנתית הבין, כי התגבש ברחבי הארץ ציבור ענק, אשר 'קדושת ציון' מהווה לו בית ומקור הוזהות. את התחושה הזו חשנו ביתר שאת בעת הטיל שערךנו לשומרון יומיים אחר תשעה באב, כאשר מלבד התחושות המרוממות שחש כל אחד מאתנו והאווירה הנפלאה שהמקום השרה עלינו - מה שתוכלו לקרוא עליו במאמרו של הרב משה

שוב מגיע חודש אלול, ועשרת ימי תשובה ממשמשים ובאים, ואדם עומד מול עצמו ומחשב - מה היה השנה, מה השתנה מהשנה הקודמת, כמה התקדמתי, ובאילו תחומים אני דורך במקום. ואנו כדרכנו נשאל את אותן שאלות על האומה - היכן אנו עומדים ביחס ליעוד שלנו, כמה התקדמנו לקראת הגאולה השלמה, ומהם אותם דברים, אשר מפריעים לנו להתקדם, ואשר מחייבים שינוי תפיסתי יסודי כדי להסירם מהדרך.

גם בתוך האגודה - אגודת 'קדושת ציון' - מחובתנו לערוך את אותו חשבון, אשר בלעדיו נמצא האדם בסכנה של דריכה אינסופית במקום,

המשך דעת תורה

לפלנטה עטופת זוהר בכדור עולמנו, עולם היהדות; פלנטה שתנוע במסלול הנכון לקראת הגאולה האמיתית, גאולת ישראל היעודה. מה צר לנו כי לא הוכנסה במסלולה הרצוי והגנו זקוקים עתה למאמץ כפול ומכופל כדי להסיטה מתעיותיה, לכוונה ולהכניסה שוב במסלול האמת המקורית, מסלול של כל דורות ישראל המייחלים ומתעתדים לביאת הגואל והגאולה השלמה. דומה, כי כל בית ישראל חייבים לעשות מאמץ גדול זה בכל מאמצי כוחם ונפשם, והקב"ה יהיה בערנו, כי מדינת היהודים תהיה למדינת היהדות...

ראינו הלכה למעשה מפי פוסק הדור ומאורו מן החזון-איש צוק"ל, אשר עם ששמעו מפיו דברים קשים וחמורים על הרבה מהמתרחש במדינה - דומה כי לא היה אוהב אמת וטהור לארץ כמותו, שמח שמחת-אמת בבנינה, פסק ברורות שאין לעזובה וזירז לעלות אליה..."

(שם עמ' ריע-רכו)

בימינו נראית הגאולה כאילו היא ממשית וקרובה מאד אף לפי מושגינו. דומה כי פעמי המשח מהדהדים, ראשית-כל יש יהודים בארץ ישראל ויש לו למשיח אל מי לבוא. למעלה משני מליון יהודים כ"י בארצנו הקדושה - חזיון שלא היה כמותו מעת החורבן, ולפי כל המקורות זהו תנאי ראשון לגאולה...

הדגשנו שני ענינים מופלאים בישוב הארץ והיאחזות בני ישראל בתוכה, שהכל מודים כי לא היה דוגמתם מעת החורבן, ובודאי שמשטבעם הם יכולים וחייבים לשמש כמנופים חשובים לקרוב הגאולה היעודה. כך אפשר למנות ולמנות עוד הרבה דברים שהתרחשו בדורנו ובתוכנו בארץ קדשנו, בכנין הארץ, בכינון עצמאותה, מלחמותיה, בטחונה והשמירה על כולנו כאן - כל אלה ענינים שגם אנחנו מבחינים בחותם ההשגחה הטבוע בהם...

מדינת היהודית היתה חייבת ומסוגלת להיהפך

של אנשים רבים, אשר פעלו עד כה ללא לאות וללא תמורה כלשהי, ולעיתים אף הוזילו מממונם עבור הוצאת העלונים והפצתם. לכן החלטנו על מבצע, בו כל אחד מהקוראים נקרא ליטול חלק, והוא מבצע המנויים הארצי, במסגרתו כל קורא קבוע נקרא לעשות מנוי חודשי בסך 10 ש, והעלון יגיע אליו ישירות לתיבת הדואר. כמוכן, שניתן גם לעשות מנוי עבור חברים, הורים, ילדים, מכרים, רבנים וכל מי שעשוי להתעניין בדבר האגודה. אם כל אחד יטול על עצמו מספר מנויים כפי יכולתו, תהיה בכך תועלת מכל הבחינות – הן ברמת ההפצה והן בתרומה לאגודה, אשר תצטרף לתרומתם של רבים, מה שיאפשר את הוצאתו הסדירה של העלון ללא חריקות ואת שאר הפעילויות החשובות, אשר כולן נועדו להעצים את אותה תודעה של היותנו ממלכת כהנים וגוי קדוש, עם ה' הדר בארצו ושואף לשכינתו בקרב. פרטים מדויקים על מבצע המנויים יובאו בגב העלון.

הרב אליהו ברים מכניס אותנו לענייני של חודש אלול, וכדרכו בקודש הוא דולה מתוך כתבי הקודש ודברי רבותינו את ההגדרות המדויקות למושגים רבים, אשר קבלו משמעויות כאלו ואחרות מתוך הסתכלות שטחית, והנה כעת הם עומדים על מכונם הנכון. תשובה, כפרה, אהבה ויראה – כל מושג ומושג מקבל את צורתו האמתית, והמסקנה תמיד מביאה את הלומד להבנה, כי אכן צדק הרמב"ם באומרו, כי כל אחד יכול להיות צדיק כמשה או רשע כירבעם, והכל תלוי בבחירתו. מסכי העשן מתפזרים, והיהודי העובד את בוראו עומד לפניו מתוך הבנה ברורה, כי כל אותן דרגות נשגבות שייחס פעם לצדיקים גמורים – הכל אכן נמצא בהישג ידינו, אם רק נעבוד בצורה נכונה.

נויפלד 'יומן מסע' – מלבד כל זאת הייתה כאן תחושה אדירה של 'ביחד', של 'אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו', תחושה מרוממת של שבת אחים, אף שלרבים הייתה זו היכרות ראשונה עם רוב הבאים איתם.

ואכן, זכינו השנה לחוש מצד אחד את הצמאון האדיר שיש בציבור היראים לחיים מלאים של תורה ומצוות, של עם ה' על אדמת הקודש, ומאידיך את הרוויה שרבים חשים כאשר הם קוראים את העלון ומזדהים עם מטרות האגודה. אכן, האגודה הפכה לבית רעיוני עבור רבים מכל גווי הקשת החרדית, והדבר מצד אחד מעמיד אותנו בפני אחריות כבדה, ומאידיך – זה מעורר אותנו להמשיך ולהפיץ את דבר האגודה לרבים מקרב בני ישראל שעדיין תועים ותוהים ומחפשים מסגרת שתענה על כל צרכיו של יהודי בן תורה ששואף לקיים את דבר ה' במלואו בעת הזו.

ואכן, תקוותנו לשנה הקרובה היא לבסס יותר ויותר את אותו ציבור הכמה להעמדת צורת החיים הנכונה של עם ישראל על תילה. ככל שיאימנו יותר יהודים באפשרות המעשית לכונן את חיי האומה על-פי תורתנו הקדושה, כך תגבר התודעה ותביא לידי מעשה, כאשר על הכל חופפת אותה רוח שהפחנו בקרב הציבור באותו עלון היסטורי לפני ארבע שנים.

אמנם, על-מנת שדברים יצאו לפועל, זקוקים אנו לעזרת הציבור שישתתף איש איש לפי יכולתו במימון הפעילות הרבה העומדת לפנינו. ההוצאות הולכות וגדלות ביחס לריבוי הפונים לקבלת עלונים ולשאר הפעילויות, ומחובתו של כל אחד מהקוראים להבין, כי עליו להשתתף במאמץ ולו במשהו, על-מנת לאפשר את הפעילות המסורה

יו"ל ע"י אגודת קדושת ציון

התאחדות החרדים לדרישת ציון על טהרת הקודש

לשאלות בכל ענין, להצטרפות לקבוצת השליחה, ולכל ענין אחר,

ניתן לפנות אלינו בדרכים הבאות:

העומדים לרשותנו, ובראש ובראשונה – בהחדרת התודעה לתוך ציבור היראים, כי אכן אין לה לתורת ה' מה להתבייש למול כל מערכת חוקים אחרת, ועלינו לשאת אותה בגאון ולדגול בכינונה במציאות. אנו מקווים בקרוב אף להוציא חוברת מיוחדת, המבארת את דעת רבותינו בסוגיה זו, ומי שנדב רוחו וליבו לתמוך בענין – מוזמן לעשות זאת בחפץ לב אם יתרום לאגודה ויציין שזה עבור החוברת על מדינת הלכה.

אף במדור 'דעת תורה' מוזכר יסוד זה בדברי הגאון רבי צבי מקוביץ זצ"ל, אשר סובבים על שני העיקרים שהאגודה משתדלת כל העת לקדם, והם ההודאה על ניסי ה' המופלאים שעשה עמנו בעת הזו, לצד הדרישה האמורה לכונן את המדינה שקמה בחסדי ה' על אדני התורה וההלכה המסורה.

הרב שמואל קרלינסקי מביא לנו החודש מקבץ הלכות חשובות ביותר בענין איסור הוצאת דיבת הארץ, אותו חטא חמור שבגללו נגזר על אבותינו ארבעים שנות נדודים וחרבו בתי המקדש. כיום כשזכינו לשוב ולחונן את עפרה, מוטל עלינו לשים לב היטב שלא ידבק בנו ולו שמץ מאותו חטא נורא. לצד ההלכות, כמובן, ישנם דברי כיבושין והתעוררות, המעוררים את הלב לאהבת ארצנו הקדושה.

וכמובן, לא לשכוח את הרשמים של הרב משה נויפלד מהטיול לשומרון, כפי שהזכרנו בפתיחת הדברים. לצד אותם רשמים, הבאנו גם שני מכתבים קצרים שהתקבלו במערכת בעקבות הטיול.

אנו מברכים את קהל הקוראים בשנה נוספת של קריאה מהנה ומועילה, אשר תקדם אותנו לעבר המטרה הנכספת לחדש את ברית האהבה עם מלכנו רועננו.

חודש טוב, העורך

הרב מאיר גולדמינץ, אשר הפליא לעשות בויעידה האחרונה כאשר ניתח לעומק את סוגיית שלוש השבועות והעלה ממנה יסודות ברורים ביחס לתקופתנו [נדבריו הובאו במלואם בעלון הקודם] – מתיחס הפעם ברוח ימי חודש אלול ליסוד גדול, אשר למדנו מרבנו יונה בשערי תשובה, וכדרכה של האגודה – הוא לוקח את הדברים ומחיל אותם על מציאותנו כאומה, ולא רק על כל יחיד ויחיד. התוצאה – מפתיעה ומרתקת!

גם הרב מנשה בן-יוסף במאמרו המופלא לומד את נושא התשובה, וכדרכו תמיד הוא חוזר אל פסוקי המקרא ומשם הוא סולל את דרך התשובה שלנו כאומה. הרב בן-יוסף עומד על ההבדל שבין תשובה בארץ-ישראל לתשובה שהייתה בגלות, ומתוך כך הוא לומד לכל מציאותנו כאן בארץ – מה יעודנו, לאן אנו שואפים ומה עלינו לעשות. במסקנתו הוא חוזר לסוגיה שכבר דובר עליה ועוד ידובר עליה רבות בעלון, והיא הסוגיה של כינון מדינת הלכה בזמננו. אותו מושג ממנו בורחים כולם ואינם מוכנים לדון בו – אגודת 'קדושת ציון' מניפה כדגל מתוך מגמה להפוך את החזון למציאות.

בענין זה כתב גם הרב זאב חלמיש מאמר סאטירי, המתאר את המבוכה שאוחזת בקרב רבים כיום לנוכח הבריחה מההתמודדות שלנו – ראי ה', הנושאים את דברו – מול פורקי העול, אשר קדשו את הדמוקרטיה המערבית תוך שהם כועטים בתורת משה. תקוותנו, שמתוך הגיחוך שבדבר יבינו רבים, כי הגיע הזמן להעמיד את יסודות הקיום היהודי על מכונם, ולא להתבייש עוד מלדבר על מדינת הלכה.

גם במאמרו של כתב השורות מובאת התייחסות לאותה סוגיה במסגרת כלל מלחמת התרבות הנטושה בארצנו, שאל לנו לברוח ממנה, אלא מחובתנו להיערך אליה בכל האמצעים

תשובתה המיוחדת של ארץ-ישראל

הרב מנשה בן-יוסף

והקללה אשר נתתי לפניך והשבת אל לבבך בכל הגוים אשר הדייחך ה' אלהיך שמה. ושבת עד ה' אלהיך ושמעת בקלו ככל אשר אנכי מצוך היום אתה ובניך בכל לבבך ובכל נפשך.

ב. ושב ה' אלהיך את שבותך ורחמך ושב וקבצך מכל העמים אשר הפיצך ה' אלהיך שמה. אם יהיה נדחך בקצה השמים משם קבצך ה' אלהיך ומשם יקחך. והביאך ה' אלהיך אל הארץ אשר ירשו אבותיך וירשתה והיטבך והרבך מאבותיך.

ג. ומל ה' אלהיך את לבבך ואת לבב ורעך לאהבה את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך למען חייהך.

ד. ונתן ה' אלהיך את כל האלות האלה על איביך ועל שנאיך אשר רדפוך.

ה. ואתה תשוב ושמעת בקול ה' ועשית את כל מצותיו אשר אנכי מצוך היום.

ו. והותירך ה' אלהיך בכל מעשה ידך בפרי בטןך ובפרי בהמתך ובפרי אדמתך לטבה כי ישוב ה' לשוב עליך לטוב כאשר שש על אבותיך. כי תשמע בקול ה' אלהיך לשמר מצותיו וחקותיו הכתובה בספר התורה הזה כי תשוב אל ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך."

לכשנתבונן נראה, כי ששה חלקים בפרשה.

הראשון הוא תשובת ישראל בארצות אויביהם, בהשיבם אל לבבם, כי כל הרעה אשר מצאתם - מפני עזיבתם את ה' היא.

השני הוא שיבת ישראל לארצם וירושתם אותה.

חודש אלול מקובל בישראל מאז ומקדם לחודש התשובה.

בראש החודש הזה אמר ה' למשה (שמות נד ט) - "פסל לך שני לוחות אבנים כראשנים וכתבתי על הלוחות את הדברים אשר היו על הלוחות הראשנים אשר שפרת". ובחודש זה אמר ה' כביכול לעמו ישראל - "פסל לך, עמי, לב חדש, לב נקי מכל אותן נטיות רעות ודעות זרות אשר בהן נשחת לבך, וכתבתי אני על לוח לבך את דברי הברית אשר היו על הלוחות הראשונים", כאמור (ויחיכו לו ל-55) - "הנה ימים באים נאם ה' וקרתי את בית ישראל ואת בית יהודה ברית חדשה. לא כברית אשר קרתי את אבותם ביום החזיקי בידם להוציאם מארץ מצרים אשר המה הפרו את בריתי ואנכי בעלתי כם נאם ה'. כי זאת הברית אשר אקרת את בית ישראל אחרי הימים ההם נאם ה' נתתי את תורתך בקרבם ועל לבם אכתבנה והייתי להם לאהים והמה יהיו לי לעם".

מימים ראשונים דרשו קדמונינו, את הפסוק (דברים לו) "ומל ה' אלהיך את לבבך ואת לבב ורעך לאהבה את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך למען חייהך" כרומז על חודש אלול, ועלינו להתבונן בפסוק זה לדעת את המוטל עלינו לעשות, איך נשוב אל ה' ואיך ישוב הוא אלינו.

סדרי התשובה והגאולה

ובך נאמר בפרשת התשובה והגאולה:

א. "והיה כי יבאו עליך כל הדברים האלה הברכה

הראשונה אל הארץ, אלא רק כאשר תהיה יראתו בלבבנו, יטענו ה' בארץ בכל ליבו ובכל נפשו.

גם ביחזקאל מתבאר הסדר הזה בכמה מקומות.

וכך נאמר שם (ל כד-ל) -

א. "ולקחתי אתכם מן הגוים וקבצתי אתכם מכל הארצות והבאתי אתכם אל אדמתכם.

ב. וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טמאותיכם ומכל גלולכם אטהר אתכם. ונתתי לכם לב חדש ורוח חדש ואתן בקרבכם ויהי לי לב האדם מבשרכם ונתתי לכם לב בשר. ואת רוחי אתן בקרבכם ועשיתי את אשר בחקי תלכו ומשפטתי תשמרו ועשיתם.

ג. וישבתם בארץ אשר נתתי לאבותיכם והייתם לי לעם ואנכי אהיה לכם לאלים. והושעתי אתכם מכל טמאותיכם וקראתי אל הדגן והרבייתי אתו ולא אתן עליכם רעב. והרבייתי את פרי העץ והגנבת השדה למען אשר לא תקחו עוד חרפת רעב בגוים".

גם כאן אנו רואים, כי תחילה יתקיים קיבוץ גלויות ותהיה שיבה אל הארץ, לאחר מכן יעיר ה' את לבנו ויתן לנו לב חדש ויעשה את אשר נלך בחוקיו, ורק אז ירבה השפע ולא נהיה עוד חרפת רעב בגוים, לאמור לא עוד נהיה צריכים לתמיכתם הכלכלית.

וגם כאן אנו רואים, כי וישבתם בארץ נאמר רק לאחר התשובה, ואע"פ שהביאה אל הארץ קדמה לה, מכל מקום הישיבה בארץ לא תושלם, עד אשר ישובו בני ישראל ויבקשו את ה'.

כך מבואר עוד ביחזקאל, כמו שנאמר (ל כד-כז) -

א. "ודבר אליהם כה אומר אד-ני ה' הנה אני לקח את בני ישראל מבין הגוים אשר הלכו שם וקבצתי אתם מסביב והבאתי אותם אל אדמתם.

השלישי הוא מילת ה' את לב ישראל לאהבה אותו בכל לב ובכל נפש.

הרביעי הוא נתינת האלות כולם על אויבי ישראל ושואיו.

החמישי הוא שיבת ישראל לשמוע בקול ה' ולקיים את כל המצוות כולן.

והשישי הוא שישוב ה' לשוש עלינו לטוב, כאשר שש על אבותינו, ויברך את כל מעשי ידינו.

שלישה שלבי תשובה יש כאן, וכנגדם שלשה שלבי גאולה - כנגד התשובה בגולה, השיבה לשמוע בקול ה', הובטחה השיבה לארץ. כנגד מילת הלב לאהבת ה', הובטחה הנקמה באויבי ישראל. וכנגד השיבה לקיום כל המצוות, הובטחה שיבת ה' לשוש עלינו לטוב.

עיקרו של סדר זה נמצא בדברי הנביאים בכמה מקומות. ככולם נאמר, כי ישובו בני ישראל לארצם, ושם ישיבם ה' בתשובה שלמה לפניו, ואחר כך עוד ירבה עליהם השפע יותר ויותר.

כך נאמר בירמיהו (לג, לז - לט) -

א. "הנני מקבצם מכל הארצות אשר הדחתים שם באפי ובחמתי ויבקצוף גדול והשבתים אל המקום הזה והשבתים לבטח.

ב. והיו לי לעם ואני אהיה להם לאלים ונתתי להם לב אחד ודרך אחד ליראה אותי כל הימים לטוב להם ולבניהם אחריהם. וכרתי להם ברית עולם אשר לא אשוב מאחריהם להיטיבי אותם ואת יראתי אתן בלבכם לבלתי סור מעלי.

ג. וישיתי עליהם להטיב אותם ונטעתיים בארץ הזאת באמת בכל לפי ובכל נפשי".

הרי כאן הסדר המבואר בתורה - שיבה לארץ, שיבה אל ה', ואח"כ יושש ה' עלינו לטוב כאשר שש על אבותינו. עוד מבואר מכאן, כי הנטיעה בארץ באמת בכל ליבי ובכל נפשי לא תהיה עם השיבה

תשכון בו השכינה כבתחילה, עד אחר מלוך מלך לבית דוד, וכבר כתב הרמב"ם (מלכים ומהמנוחיים י"ג) שפרטי כל הדברים האלו וסדרם - לא ידע אדם איך יהיו, עד שיהיו[.]

מצבנו בעת הזו

ואם נתבונן בנעשה עמנו עד עתה, נראה כי השלב הראשון של הביאה לארץ כבר נעשה, אמנם לא קדמה לו תשובה לפי הנראה לעינינו, והרבה תשובות נאמרו בדבר. אפשר, שלדעת ר' יהושע (פסוקים 16) ישראל נגאלים אף בלא תשובה, וכהג' בירושלמי (תענית פ"ב ס"ב) - עיי"ש. אפשר שתשובת חדא כנישתא מועלת לקיבוץ כל ישראל כמבואר בז"ח נח אפילו לדעת ר' אליעזר. ואפשר שהחשיב ה' ברחמיו לתשובה את התעוררות ישראל לשוב לעמם ולהבדל מן הגויים, לכל הפחות מבחינה גיאוגרפית, אם כי לא מבחינה תרבותית, תחת אשר עד אז בקשו אך להטמע בין האומות ולהיות חלק מהן^[*]. ואין אתנו יודע עד מה, אך את המציאות הגנו רואים, כי שבנו ברחמי ה' לאיצנו וירשנוה.

אולם

עדיין אין אנו יושבים על הארץ במלואה, לכל אורכה ורחבה אשר הובטח לאבותינו. וכאשר יהודים נעקרים מבתיהם, ואחרים חוששים לשלומם במקומות מושבותיהם, עדיין אין כאן נטיעה בכל

[*] וראשון נראה לי עיקר. ויש לציין, כי בדברי הנביאים כולם לא מצאנו נבואה על תשובה בגלות שתקדם לגאולה, ודברי התורה אינם רק הבטחה כי אם ישונו יגאלו, אך אינם מביעים שיליה, כי אם לא ישונו לא יגאלו, וכמוכח מדעת ר' יהושע בנגרא שם, וביתר שאת מכך שר' אליעזר, החולק עליו, אינו מביא ראיה מדברי התורה, ודו"ק.

ב. ועשיתי אתם לגוי אחד בארץ בהרי ישראל ומלך אחד יהיה לכלם למלך ולא יהיו עוד לשני גוים ולא יחצו עוד לשתי ממלכות עוד. ולא יטמאו עוד בגלוליהם ובשקוציהם וכלל פשעיהם והושעתי אתם מכל מושבתיהם אשר חטאו בהם וטהרתי אותם והיו לי עם ואני אהיה להם לאהים. ועבדי דוד מלך עליהם ורועה אחד יהיה לכלם ובמשפטי ילכו וחקתי ישמרו ועשו אותם.

ג. וישבו על הארץ אשר נתתי לעבדי ליצקב אשר ישבו בה אבותיכם וישבו עליה המה ובניהם ובני בניהם עד עולם ודוד עבדי נשיא להם לעולם. וכרתי להם ברית שלום ברית עולם יהיה אותם ונתתים והרביתי אותם ונתתי את מקדשי בתוכם לעולם. והיה משפני עליהם והייתי להם לאהים והמה יהיו לי עם.

ג כאן אנו רואים, כי תהיה שיבה אל הארץ, ואח"כ שיבה אל ה', ולאחר מכן ישיבה על הארץ וברית שלום.

ומבואר כאן בכתוב, שהשיבה אל ה' תבוא כרוכה עם חזרת מלכות בית דוד, שמלכות בית דוד היא המלכות הרואה את תיקון העם בקרבתם אל ה' ודבקותם בו, וממילא למדנו, ששיבה אל ה' כוללת בתוכה העמדת מלך שמגמת מלכותו היא השבת העם אל ה'.

עוד מבואר כאן, כי השלב השלישי - השלב של ההטבה השלמה - יבוא עם נתינת מקדשו בתוכנו לעולם.

ולכאורה קשה מזה על דברי רבותינו בתלמוד ירושלמי (מסעי פ"ג ס"ג), שבת המקדש עתיד להיבנות קודם למלכות בית דוד. אך י"ל, שאע"פ שיבנה הבית קודם למלכות בית דוד, לא

ונראה, שהדברים מבוארים על ידי הושע הנביא, וכה נאמר שם (הפס' 2 ב-ה) -

"וַיֹּאמֶר ה' אֵלַי עוֹד לֶךְ אֶהָב אֶשֶׁה אֶהְבֵּת רַע וּמְנַאֲפֵת כְּאֶהְבֵּת ה' אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהֵם פְּנִים אֶל אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְאֶהְבֵּי אֲשִׁישֵׁי עֲנָבִים. וְאֶכְרֶה לִי בַחֲמֶשֶׁה עֶשֶׂר כֶּסֶף וְחָמֵר שְׁעָרִים וְלִתְּךָ שְׁעָרִים. וְאָמַר אֲלֵיהָ יָמִים רַבִּים תִּשְׁכְּבִי לִי לֹא תִזְנִי וְלֹא תִהְיִי לְאִישׁ וְגַם אָנִי אֲלֶיךָ. כִּי יָמִים רַבִּים יִשְׁבוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִין מֶלֶךְ וְאִין שָׂר וְאִין זָבַח וְאִין מִצְבָּה וְאִין אֲפוּד וְתַרְפִּים. אַחַר יִשְׁבוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבִקְשׂוּ אֶת ה' אֱלֹהֵיהֶם וְאֶת דָּוִד מֶלְכָּם וּפְחָדוּ אֶל ה' וְאֵל טוֹבוֹ בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים".

מבואר כאן, שימים רבים יהיו בני ישראל במצב של 'לא תזני ולא תהיי לאיש', ובנמשל 'אין זבח ואין מצבה, ואין אפוד ותרפים'. במצב בו הקשר שלהם עם ה' אינו קשר של קרבה, אלא הוא מסתכם בריחוק והתנתקות מכל קשר שהוא היפך הקשר עימו ית' - מסירות הנפש במצב כזה היא עצומה! בו בזמן שישראל אינם מקבלים דבר באופן גלוי מן הקשר עם ה', נשמרים הם בכל לב לבל יהיו קשורים עם כל תרבות אחרת. אך אין כאן נישואין ולא אהבה חיה, אין כאן אלא רק שרידי האהבה הנושנה המשמרים את המרחק של הרעיה מכל קשר זר.

אך מבואר בכתוב, שאחר הימים האלו יבואו ימים בהם כבר לא יוכלו ישראל לעמוד במצב שכזה, כאמור: "אחר [הימים האלה] ישובו בני ישראל, ובקשו את ה' אלהיהם". לא עוד נסתפק בידיעה, כי השכר מובטח לנו לעתיד לבוא, לא עוד נסתפק במצוות שאינן אלא ציונים, רצוננו לראות את מלכנו, ולהיות סמוכים של שולחן אבינו, כאשר היינו באמנה איתו.

לאהבה זו מוכשרת היא ארץ ישראל! דורנו הוא הדור בו ראויה היא ההבטחה של 'ומל ה' אהיך את לבבך' להתקיים. ומה שבדורות עברו היה יכול להיעשות מתוך עמל מרובה, היום

לב ובכל נפש, כי שלב זה יהיה לאחר שימול ה' את לבנו לאהבה אותו, או אז יתקיים בנו 'ונטעתיים בארץ הזאת באמת בכל ליבי ובכל נפשי'.

והנה, כשם שראינו בשלב של השיבה לארץ, כי בחר ה' במעשי בני האדם, ודרכם השיב הוא את עמו לארצו, כך יתכן כי גם שלב זה של 'ומל ה' אהיך את לבבך ואת לבב זרעך לאהבה את ה' אהיך' יהיה דרך מעשיהם של בני אדם.

קיום התורה בארץ ישראל, הוא קיום מתוך הבנה שקיום התורה הוא רק צד אחד של המטבע, הוא הצד של 'והייתם לי לעם', והצד שכנגדו הוא 'ואני אהיה לכם לאלים'. קיום התורה הוא החלק שלנו באותה מערכת קשר מופלאה בינינו לבין א'חי

והלא הדברים ק"ו, אם השיבה לארץ - שהיא פעולת ישועה לישראל - שהוא ענין המוטל כביכול על ה', נתנו הוא ית' להיעשות על ידי בנ"א, הרי שהשיבה אליו - שהיא ענין המוטל עלינו - ודאי אפשר שרצונו ית' שאנו ניטול בה חלק, ונפעל בה כפי יכולתנו. ואם מעשיהם של רשעים הצליח הקב"ה כ"כ, על אחת כמה וכמה יצליח הוא יתברך מעשיהם של צדיקים, העוסקים לשוב אליו באמת.

תשובה בארץ ישראל - הזרה אל הקשר החי עם ה'

והנה פנים מיוחדות לה לתשובת ארץ ישראל! התורה לא הועידה לתשובה בחו"ל אלא את השיבה לשמיעה בקול ה' בכל לב ובכל נפש, אך אהבה לא הועידה התורה לתשובה בחו"ל. בארץ העמים הטמאה, הלב ערל מאהבת ה', ואינו מוכשר כלל להיות נימול לאהוב את ה' בכל לב ובכל נפש. רק לאחר השיבה לארץ - אז יכול הלב להיות נימול לאהבה את ה'.

אמנם יש לדעת באיזו אהבה מדובר, הנה ברור שאבותינו הקדושים, שהרוו את אירופה הארורה ברמם הקדוש זה אלף שנים ויותר, אהבו את ה' אהבה עזה כמוות, ומעשיהם יוכיחו, ולואי שיגיעו מעשינו למעשי אבותינו, ואם כן ודאי לא על אהבה זו נאמר, כי רק בארץ ישראל נזכה להשיגה בהתעוררות עליון.

חובת קיום ההלכה. אך לא זאת התורה. אמת, כי גם אם לא תהא שום הארה מצד ה' אֵהינו, אנו מצדנו נשמור את כל דברי התורה בדבקות, כאבותינו. אך לא זאת היא התורה. התורה היא מערכת קשר משותפת, מערכת בה אנו מעמידים את עצמנו כעם, ככלי קיבול לקבל את שפעו

ולאור באור פני מלך, באור פני ה' אֵהינו. מדינת ה' ראוי לה להיקרא למדינה שמכוונת את עצמה לאור התורה, שכן במדינה כזו יאיר מיד אור ה', ויגלה בה טובו.

מלכות בית דוד - זה ענינה. ענינה מחד גיסא הוא להעמיד את התורה והמצוות בעם, אך אין ענין מלכות בית דוד כענין הסנהדרין. הסנהדרין באים הם בשם ה', בשם האמת והישר, הם שוטרי ה' ושליחיו להעמיד בארץ את חוקיו. כך הם גם הנביאים והכהנים - כולם מצד ה' הם באים להעמיד את דברו בארץ. אך מלכות בית דוד באה מצד העם, לטובת העם היא פועלת, ככל מלכות שענינה תיקון העם, אלא שמבינה היא מלכות בית דוד שטובתם של

ישראל היא היותם כלי מחזיק ברכה, לברכת ה', וכל מגמתה להשיב את העם אל התורה והמצוה, לטוב להם כל הימים.

מי יתן וימול ה' את לבבנו, את לב הקרובים ולב הרחוקים, להבין כי תורת ה' אך טובה היא לנו, בעולם הזה ובעולם הבא, ואם מעט בגלות המרה לא זכינו לראות בטובה הגלוי, אין זה אלא מפני שכיחידים קיימנוה, ולציונים היו לנו המצוות. אך כאשר כעם נקיים את התורה, ישוב ה' לשוש עלינו לטוב כאשר שש על אבותינו. ויתקיים בנו מקרא שכתוב - **וְיִשְׁשָׁתִּי עֲלֵיהֶם לְהִטִּיב אֹתָם וְנִטְעַתִּים בְּאֶרֶץ הַזֹּאת בְּאֶמֶת כָּכֵל לְבִי וּבְכָל נַפְשִׁי**."

וכבר הבטיחנו אֵהינו כי יהיה כן, כאמור - "אֲחֵר יִשְׁכּוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבְקָשׁוֹת אֵת ה' אֵהֵיֶם וְאֵת דָּוִד מִלְכָּם וּפְתָדוּ אֶל ה' וְאֶל טוֹבוֹ בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים."

כאשר ה' אֵהינו מוביל ומכוון אותנו לשם - ודאי בקל ניתן להשיג.

ואביא משל ללמוד ממנו על הכלל כולו, איך ראויה היא התשובה בארץ ישראל, ואיך ראוי להיות קיום התורה בה.

הנה ידענו כמה יקר ונכבד הוא לימוד התורה, ושאינן להסיח את הדעת ממנו וְאִכְמ"ל בגדרי ההלכה בוהן. והיה כי יכבד ענין זה על לב איש או נער, מה נאמר לו? בחו"ל היינו אומרים לו - 'כך צויה ה' ויש למסור את הנפש על מצוותו, שכן כך היא התשובה, של שמיעה בקול ה' בכל לב ובכל נפש'. אמנם בא"י עלינו לומר לו - 'ראה איך ה' אֵהינו אינו מסיח דעת מעצמו לרגע, הן על כפים חקותיך חומותיך נגדי תמיד, ותפילין דמריה עלמא כתיב בהו 'מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ' [והקב"ה ודאי מניח כביכול תפילין כל היום, ואינו מסיח דעת מהם] וכשה' כל מעיינו בנו ובטובתנו, איך נסיח דעת אנחנו ממנו?!

קיום התורה בארץ ישראל, הוא קיום מתוך הבנה שקיום התורה הוא רק צד אחד של המטבע, הוא הצד של 'והייתם לי לעם', והצד שכנגדו הוא 'ואני אהיה לכם לֵאֵהִים'. קיום התורה הוא החלק שלנו באותה מערכת קשר מופלאה בינינו לבין א' ח. ואם אמנם כעת עדיין אין ה' מתגלה בכבודו עלינו, המקדש חרב ואין כהן ונביא, אולם כבר ראינו את מעשי ה' אֵהינו לטוב לנו, עד כדי שלבנו נכסף ומשתוקק לקרבתו, וכל מאווינו שישוב הקשר לאיתנו, ונראה בכבודו, ולשם מכוונים אנחנו את כל מעשינו.

**מדינת הלכה - מערכת שלמה
של חיי האומה לאור ה'**

חוששים הם אֵהינו התועים ממדינת הלכה. חיים הם בתפיסה, ולפיה התורה צד אחד ה,

מפגש באוטובוס

הרב זאב חלמיש

ה'בית מדרש'. ואכן, הוא עשה רושם של בן תורה, דווקא עליו לא הייתי מאמין. אך מה לעשות... מהרסין ומחריבין ממך יצאו, מזרחניק נשאר מזרחניק, זה מתחיל בזה שהם שוקלים להכניס מחלל שבת רח"ל בתוך הרשימה, בתואנה של בלוק טכני, ומסתיים בדיבורים חמורים כאלה... השם ירחם!

ר' יצחק: אני חושש שלא הבנת אותי נכון, לא אמ...

ר' מרדכי: אין פה מקום לדיון, מה לא מובן פה. אתה יודע הרי מה אמר הרבי מסאטמר זצ"ל על הקמת המדינה, ואני רואה כיצד חכם עדיף מנביא, ודבריו הולכים ומתגשמים.

ר' יצחק: למה ירמזון מילין?

ר' מרדכי: ר' יואליש מנה כאחד מנזקיה של המדינה העתידית, את זה שכאשר תהיה מדינה יחולו מצוות וחיובים רבים, מהם שאינם נדחים מפני פיקוח נפש, כגון הריסת בתי עבודה זרה וכדומה, ואלו לא יקוימו ע"י המדינה החילונית, וסיבה זו לבדה צריכה להספיק כדי להתנגד לקיום המדינה. כעת אני רואה, שלא החילונים הם הבעיה, אלא שומרי המצוות השותפים להנהגתה - הם הם שורש הבעיה.

ר' יצחק: אל תסחף... עדיין לא דיברו כאן על ניתוח כנסיות...

ר' מרדכי: זה לא משנה, הנקודה היא העקרון. אתן לך דוגמא - במצב הנוכחי של התנהלות חקיקתית ללא שום יעוץ הלכתי, ישנו נידון גדול בין הפוסקים אודות סמכות המדינה לחייב במיסים. רבים מהציבור שלנו מתירים לעצמם להעלים מס בטענה, כי במצב זה אין סמכות למדינה לחייב זאת. מצב זה

את ר' מרדכי פגש ר' יצחק במפתיע בנסיעה בקו 402. ר' מרדכי התישב במקום הפנוי שלצדו, כשהשניים פותחים בדיון הלכתי אודות חיוב ברכת שהחיינו ברואה את חברו אחר ל' יום.

צמד המילים 'מדינת הלכה' שבקעו מהרדיו שוב ושוב עוררו את סקרנותו של ר' מרדכי לנסות להבין כמה העניין, אך באותו רגע הנמיך הנהג את עוצמת הרדיו לבקשת הנוסעים. מכאן ואילך נצטרף גם אנחנו להקשיב לשיחתם.

ר' מרדכי: אני לא כ"כ מעודכן בעניינים הפוליטיים, אך המילים 'מדינת הלכה' צדו את אוזני, במה מדובר? יש איזה נושא אקטואלי של מדינת הלכה?

ר' יצחק: לא שמעת?! כבר כמה ימים שהנושא מעסיק את כלי התקשורת. מתנהל כאן ויכוח מר בין סמוטריץ' לחברי הכנסת החרדים בעניין מדינת הלכה, כשסביבם חוגגת המערכת הפוליטית והתקשורתית החילונית בקול תרועה.

ר' מרדכי: מאי משמע מדינת הלכה?

ר' יצחק: ישנם פרסומים על רצון להחזיר את סמכות משפט התורה לחוקי המדינה, כמובן במידת האפשרויות הקיימות במסגרת הרוב החילוני, הן במישור של 'חושן משפט' בנתנית תוקף חוקי לבתי דין רבניים ולהלכות התורה, וכן בנתנית גושפנקא לרשויות מקומיות להעמיד עצמם תחת מרות בתי דין רבניים וכדו', והן במישור של 'אורח חיים', 'אבן העזר' ו'יורה דעה' בנושאים שונים ומגוונים. ומנגד טוענים, כי במצב הנוכחי - עד בוא הגאולה העתידה - הסטטוס קוו מספק ואין להם רצון לקדם את הדברים מעבר לכך.

ר' מרדכי: ככה?! דווקא אמרו עליו שהוא בסדר, שהוא יותר קרוב אלינו, שהוא מגיע מתוך

להכניס שיקול תקציבי או קואליציוני וכדומה, אלא רק את העניין עצמו. דבר זה רחוק מאוד מלהתקיים הן אצל הדתיים, וכ"ש אצל שאינם דתיים.

ר' מרדכי: ודאי ארוכה היא הדרך... אך מזה ומזה אל תנח ירך, וקמעא קמעא נבוא אל הרצו כגאולתן של ישראל.

ר' יצחק: אך עדיין לא הבנתי מה יצא קצפך על סמוטריץ'?

ר' מרדכי: אינך מבין? גם אם נניח שהוא סבור שהדברים אינם ריאליים כרגע ואי אפשר להעמיד את המדינה כמדינת הלכה - האם ניתן להוציא דברים כאלו מהפה? האם אפשר לומר כרגע - 'אין לנו אלא הסטטוס קוו'? הרי זה כאומר 'עבדא דנורא אנא', שלא הותר לומר כן כשמוכן ממנו שאינו כפוף לתורה. והאומר שאינו רוצה במדינת הלכה עד ביאת המשיח - הרי הוא כאומר - 'במצב זה אין אני רוצה להכפיף את המערכת כאן לתורה, נח לי בכך שהמערכת עצמאית וחופשית מדיני התורה'.

ר' יצחק: ידוע, שהיו שטענו כך, שאין אנו יכולים לנהל מדינה, כי אין לנו מסורת על כך.

ר' מרדכי: אני תמה על בר דעת שכמוך שמעלה צד כזה, אך גם לך בוודאי ידוע גם מה השיב מרן החזו"א זצ"ל על כך, וידוע גם מה הנהיג למעשה מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל במערכה שניהל על ראשות העיר ירושלים. ודאי אסור לשיקולים כאלו לנהל אותנו, וכי עדיף ח"ו להשאיר את ניהול העניינים אצל רשעי ישראל?! ועוד, הרי אנו מדברים על כך שהחוק יחייב או יאפשר כפיפות מסוימת לתורה ולא על השאלה מי ינהל את העניינים, שהרי לנהל ולקבל תפקידים הם מוכנים בין כך ובין כך.

ר' יצחק: סלח לי, אך יש לך טעות בנושא התקפותיך, סמוטריץ' אמר שהוא בעד החדרת ההלכה לחוק.

ר' מרדכי: סליחה... סליחה... אהה..

עכשיו אני מבין מפני מה חצי מערכת הבחירות שע"י החילונית הקנאית פורצת

גורם לבעיה הלכתית וכלכלית עצומה לחברי הכנסת החרדים.

ר' יצחק: זו שאלה של אנשים פרטיים, מה זה נוגע לחברי הכנסת שמתעסקים בחקיקה בלבד?

ר' מרדכי: אם נקבל את הגישה שאינה מסמיכה את החוק כבעל תוקף הלכתי, נמצא שהסכף הנגבה בכפיה הינו כסף גזול והמתעסקים בגבייה זו הינם גזלנים.

ר' יצחק: נו... החכ"ם החרדים עדיין לא הפכו להיות פקידו שומה...

ר' מרדכי: בכל הצבעה על תקציב המתבצעת מידי שנה בד"כ, ישנם עשרות חוקים הנוגעים למיסוי מתוך כיס הפרט. מי שמרים את ידו לאישור חוק כזה, יכול לעשות זאת רק לאחר הנחה שישנה סמכות ותוקף לכך, שהרי אם לא כן - הוא נותן יד לגזול ועושה של מיליונים, שהרי יש כאן ממון הניטל בכפיה וללא סמכות.

ר' יצחק: ולמה התכוונת כשאמרת 'בעיה כלכלית'?

ר' מרדכי: בכל פעם שהם מרימים את ידם לאשר מס שהם סבורים שאינו בר תוקף, הרי שמלבד איסור הגניבה שלהם - הם גם חושפים את עצמם לתביעות עצומות בבתידין רבניים על סכומי עתק, מדיני מוסר וגמיר.

ר' יצחק: ומה הפתרון שאתה מציע?

ר' מרדכי: אין לי פתרון, אך ודאי קידום של ענין הסמכות התורנית לחקיקה יכול לקדם את הפתרון, כי דבר כזה יכול לפתור את בעיית הסמכות, ולתת לכנסת מעמד של שבעה טובי העיר.

ר' יצחק: אל תרחיק לכת, שבעת טובי העיר חייבים להיות אנשים הפועלים לשם שמים, כלומר לשם טובת העניין עצמו ולא לשום מטרה אחרת ציבורית או פרסונאלית. שבעת טובי העיר אמורים לפעול לפי מה שמחייב הצדק לדעתם ולא לפי טובת בוחריהם, ואיני מדבר בדברים הנוגעים לפיקוח נפש, שבהם בודאי איסור חמור הוא

באמירותיו הקיצוניות של סמוטריץ' ויחד עם רשעי ישראל שונאינו מנדינו, לתקוף את תוכניותיו של סמוטריץ', ועמדו על הצורך הקדוש להצמד לתוכניותיו של בן גוריון אודות הסטטוס קוו המקודש המתכרסם והולך אף הוא באוזלת ידם.

ר' מרדכי: איני מאמין... איני מאמין... רחמנא ליצלן... לא יתכן... ממש לא יתכן!

אך אני תמה - הרי גם אם חפפתם עם עוכרי התורה סימאה את חושיהם, הרי מ"מ התהדרותם השכם והערב שכל מעשיהם על פי חכמים, וכי עולה על לבך שיש חכם אחד שנתן אישור להשמעת כאלה דברי מרידה במלכות שמים?!

ר' יצחק: כמדומני, שהם סבורים שדבריהם הינם ע"פ דעתו של הרב שך זצ"ל.

ר' מרדכי: הרב שך רשם להם צ'ק פתוח?

ר' יצחק: צ'ק?! על מה?!

ר' מרדכי: צ'ק פתוח לדבר בשמו. האם סיפור כזה עלה אי פעם?! האם היה פעם מישהו שהעלה נושא כזה לדין והרב שך אמר להם לפרסם בתקשורת החילונית שאנחנו נגד מדינת הלכה, כל עוד לא בא משיח?! הרי מדובר בהצהרה כפרנית ראשונה במעלת הכפרנות!

ר' יצחק: אל תגזים! גם הם אומרים שמלך המשיח יעמיד את המדינה על פי תורה וע"פ סנהדרין, אלא שבמצב הנוכחי זה לא מתאים.

ר' מרדכי: כלומר המצב הנוכחי אינו מתאים לקיום התורה, כלומר התורה אינה מתאימה למצב הנוכחי, או אולי לתורה אין מה לומר במצב הנוכחי שפורקי העול מרובים, שולטים וחזקים. עפ"ל, רחמנא ליצלן מהאי דעתא... הרב מפוניבוב' אמר שאין לו מספיק בגדים בשביל לקרוע על שמיעת דברי הכפירה שע"י רשעי משכן הכנסת, ועתה אני שומע שדעות כפירה מושמעות דווקא ע"י נציגות חרדית.

ר' יצחק: הם יטענו לך שזה חילול ה' שהתורה תחוקק ותקבע ע"י מדינה חילונית.

הגדרות, מופנים כלפיו בעניינים של שמירת הדת. הוא כנראה נעשה עכשיו הסמל לשמירת התורה במדינה. אני רואה שהתועבים מסמנים אותו מטרה לחיצייהם, וא"כ כנראה הוא אכן מקבל ציון גבוה בברומטר שקבע מן החזון איש זללה"ה למדידת יראת שמים.

ר' יצחק: לאיזה ברומטר אתה מתכוון?

ר' מרדכי: למשפט הידוע שלו אודות שנאת עמי הארץ לת"ח, וה"ה שנאת רשעי ישראל והמשומדים למעמידי הדת.

ר' יצחק: אתה צריך להתנצל על כך שחשדת אותו בתחילת שיחתנו.

ר' מרדכי: אכן! מתנצל אני שחשדתי בכפרנות ואדישות נבזית לדבר שבקדושה, ובחנופה פסולה לרשעים.

אך איני מבין... אמרת קודם שהיה איזה ויכוח בינו לבין הח"כים החרדים, מה היה הנושא? החרדים הקצינו יותר? רצו לשבור את הכלים? אולי סוף סוף החליטו להתנות את כניסתם לקואליציה בשמירת שבת כהלכה בחברת החשמל?

ר' יצחק: הלוואי! אילו היו עושים זאת הרי כבר לפני שנים רבות חברת החשמל הייתה פועלת בשבת ע"פ ההלכה. אך לאור ההתרחשויות האחרונות, כמדומני שיותר מתאים לחשוך את סמוטריץ' בהצבת דרישה כזאת. אני לא רואה את חברי הכנסת החרדים מצליחים למנוע אפילו פרצות המתחדשות בחומת השבת, וכ"ש שלא יתנו את תמיכתם לתיקון קלקולים שבתוך הסטטוס קוו המקודש מימי בן גוריון זכר צדיק וקדוש לברכה, שהרי אם נחמיר מעבר לסטטוס קוו אנו עלולים להכשל ח"ו באיסור 'מדינת הלכה'...

ר' מרדכי: מה???

ר' יצחק: אם לא הבנת עד עכשיו, לבושתנו ולחרפתנו, חלק מחברי הכנסת החרדים הם אלו שנעמדו מהצד השני של המתרס, יחד עם תילונו המחמד שבציונות הדתית המתביישים

הכנסת החרדים הצביעו בעד העלאת קצבאות הילדים בחוק הִלְפֵרְט^[*] למרות שידעו שהדבר מהווה סכנה לקצבאות שכבר היו. בכל זאת לא היו מסוגלים להמנע מלתמוך בדבר שיש בו תועלת עכשווית לקהל בוחריהם.

ואם על כבוד בשר ודם כך... על כבוד התורה, כבודו של מלך מלכי המלכים - על אחת כמה וכמה!

נכתב כביקורת על אמירות המורות של שלוחי ציבור, אך כמוֹבֵן שבשום פנים לא נועד ח"ו להבעת תמיכה פוליטית במפלגה כלשהי. וכ"ש אחר שהחפירו לענוד עטרת כלימות לראשם ולעטות אדרת ביזיון לביישם, להעמיד אות קלון בראש גאוותם, ולהמיט קיקלון על כבודם, להרף אֵהים חיים בהעמדת חטאים ודלים מן המצוות מופת לנעריהם, בזו אידיאותיהם והשפילו ערכיהם לדראון ללעג ולקלס, למשל ולשנינה. ■

[*] לפני כ־18 שנה חוקק חוק המגדיל את קצבאות הביטוח הלאומי מהילד החמישי ואילך, בעקבות חוק זה שעורר זעם רב בקרב כלל הציבור בארץ, קוצצו הקצבאות כעבור זמן קצר קיצוץ דרסטי ונעמדו על רבע ממה שהיו מרם חקיקת החוק המדובר.

ר' מרדכי:

א. היא לא תחוקק על-ידי המדינה, חוקת התורה קיימת ועומדת לעולמי עולמים, אלא שהמדינה תקבל את סמכותה.

ב. אם תהיה פה מדינת הלכה, הרי היא כבר לא תהיה מדינה חילונית.

ג. גם בית אחאב התנהל ע"י הנביא עובדיה ע"פ חוקי התורה.

ד. לא יתכן שפעולה שה' אומר לעשותה תהווה חילול של שמו. ומדינת הלכה פירושה להכפיף את חוקי המדינה לרצון ה'.

ה. מי מינה אותם לדוברי היהדות הנאמנה בדברים שללא ספק לא קיבלו עליהם הסכמה מאף אחד מחכמי הדרור?

ר' יצחק: אולי הם פועלים משיקולים פרקטיים, הם מנסים למנוע את עליית כחם של המפלגות האנטי דתיות, כיון שהם יודעים שבין כך ובין כך זה לא משהו מעשי.

ר' מרדכי: ראשית, יש גבול גם לפרקטיקה! לעולם לא נשמיע דברי כפירה בשביל פרקטיקה. שנית, למה לא ראינו את הפרקטיקה הזאת בנושאים של קצבאות ילדים למשל, כשחברי

**Donating and taking part
in the mission of Kedushas Zion!**

US charitable -tax deductible (checks):

Make out checks to Central Fund of Israel c/o Marcus Brothers Textiles 980 6th Ave New York NY 10018 Attn: Arthur Marcus	Include note that it is for Kedushas Tzion Or for Israeli residents: Jay Marcus 13 Hagoel st Efrat , 90435
---	---

**ימים נוראים
באווירה מיוחדת**

לחוות לכתחילה (מצפה יריחו)
דרושים בחורים לחיזוק המניין
בראש השנה ויום כיפור.

בוא לחזק את ההתיישבות בא"י!
תפילות ושיבתיוה,
סעודה ולינה במקום.

לפרטים: 053-3115193

יומן מסע \ הרב משה נויפלד אגודת 'קדושת ציון' בטיול במרחבי השומרון

מתפרסת לאורך ולרוחב עם מאות ואף אלפי בניינים. בעיר שכם ראינו את שכם העתיקה - תל שכם. זיהינו את קבר יוסף, והרב גולדמינץ ערך לנו 'מסע' בעיר שכם לתולדותיה, החל מאברהם אבינו, דרך יעקב אבינו, יוסף ואחיו, חלוקת המלכות על ידי ירבעם בן נבט, ומעמד הברכה והקללה בהר גריזים והר עיבל. אין ספק, שכאשר נמצאים במקום וחשים את הדברים, מתרוממים יחד איתם למדרגה אחרת. מול הבתים הרבים הבנויים כעת בעיר שכם, בהם בני השפחה יורשים את בני הגבירה, אי אפשר שלא להיזכר ברבינו יוסף חיים זוננפלד, אשר בכל עת שהיה עובר ליד בתי גויים בארץ ישראל, היה צוהל ואומר - "הרי הם בונים את כל הבתים האלו בשבילנו"! אכן יש כאן פתרון חלקי למצוקת הדיוור...

לאורך היום, כאשר נסתובב בנחלת יוסף, נעבור בין נחלת מנשה לנחלת אפרים, נרגיש כיצד רוחו של יוסף הקבור במרגלותינו חופפת על כל האזור. ללא ספק, 'עוד יוסף חי'!

לאחר אמירת מספר פרקי תהלים, עשינו את צעדינו אל הישוב הראשון אותו אנו עומדים לפגוש היום.

תחנה מס' 2 - מעיין עמשא

סמוך לשערי הישוב הר ברכה, ירדנו רגלית כשביל נאה לכיוון מעין עמשא. לצדנו גדלים כרמים נאים עמוסי אשכולות עסיסיים, אדומים כדם.

בינות לעצי תאנה וחרוב, שוכן מעין עמשא. במקום יש בריכות מים קטנות, ואף מקווה מסודר [הנקרא 'מעין יוסף']. על ספסל עץ יושבים שני יהודים ומשוחחים ביניהם היכן ניתן עדיין למצוא מעיינות אשר אפשר ליהנות בהם בשלווה ובפרטיות. מי האמין, כי יבוא יום בו ימלאו נהרות ומעיינות ארצנו הקדושה ילדים ונערים המשתכשכים להנאתם.

בבקרו של יום י"ב באב, יצאנו לתור את הארץ הקדושה אשר נתן לנו ה' אלהינו. בכל יום אנו אומרים 'נודה לך ה' אלהינו על שהנחלת לאבותינו ארץ חמדה טובה ורחבה'^[*], ועתה יצאנו לראות את חמדתה, טובתה ורחבותה של ארצנו.

הפעם התמקדנו באזור השומרון - נחלת בני יוסף, וכפי שהדגיש הרב מאיר גולדמינץ, ששימש כמדריך הטיול - הרי שבשונה מאזור ירושלים ונחלת יהודה והגליל, אליהם חזרנו לאחר כאלפיים שנות גלות, הרי שלאזור זה אנו חוזרים לאחר כאלפיים ושש מאות שנות גלות, שכן באזורים אלו לא ישבו יהודים מאז הגלה סנחריב את עשרת השבטים! הד לדבר אנו מוצאים במשניות רבות המלמדות אותנו - "שלוש ארצות ל... - יהודה, עבר הירדן והגליל"^[**]. השומרון לא מוזכרת, כי בזמן בית שני ואף אחר חורבנו לא ישבו בשומרון יהודים, אלא כותים.

לאורך כל הטיול אנו זוכים לשמוע הסברים מרתקים שלובים במקראות ובדברי חז"ל מפי הרב גולדמינץ, אשר שבילי וישובי השומרון נהיינו ליה כשבילי דתלמודא, ואף הנהג מראה את בקיאותו בתולדות השומרון ובני המקום.

תחנה מס' 1 - מצפה יוסף

מפסגת הר גריזים, בסמוך לישוב הר ברכה, ניתן לראות מתחתנו את העיר שכם. לנגד עינינו נגלית העיר שכם השבויה כעת בידי זרים, והיא

[*] ועיין במשאו של הגאון רבי יצחק ברנד בענין נוסח ברכה זו, שהובא בגליון הקודם.

[**] ראה שביעית ו א; ט ב; כתובות יג י; בבא בתרא ג ב. זוהי 'ארץ הכותים' המוזכרת בתוספתא ריש פרק ו' דמקואות - ראה בר"ש על מקואות ו א. ועיין ב'עלי תמר' על שביעית פרק ו ד"ה אלא בנין ולא חלמתון מלכותא בידא.

נטיעת גפנים

ראשוני הקבוצה

הר ב

נחל

במשך אלפי שנים, החלו לפתע לתת פירותיהם בעין יפה, וכבר אמר רבי אבא - 'אין לך קץ מגולה מזה' (סנהדרין תכ).¹

למען הסר ספק, כשכתבנו 'אנו זוכים', לא התכוונו רק לכך שעם ישראל בכללותו זוכה, אלא אנו עצמנו ממש זוכים! בעל הכרם זיכה אותנו לנטוע עצי גפן בכרמו. כל אחד מאתנו קבל שתיל, ונטע אותו באדמת ארץ ישראל. לנגד עינינו עולים דברי הגר"א על שאיפתו העזה לטעת עץ בארץ-ישראל.

לאחר תפילת מנחה באחד מבתי הכנסת של הישוב, ישבנו לשמוע שיעור מפיו של הרב דודי דודקביץ' - רב היישוב. הרב דודקביץ', אשר עמד בקשר הלכתי הדוק עם גדולי ישראל של הדור הקודם ובתוכם הגר"ש אזיערבאך, הגר"ש אלישיב, הגר"ש וואזנר ועוד, מתבל היטב את שיעורו בפרפראות מגדולי ישראל שבכל הדורות, ואף בסיפורים וחשיפות מעניינות מגדולי הדורות האחרונים, עד אלו החיים עמנו היום ממש. הרב מספר גם על ההכרעות ההלכתיות שצריך לקבל דבר יום ביומו במציאות היחודית שקיימת באזורים אלו.

תחנה מס' 4 - נחל קנה

מיצהר נסענו לישוב יקר, תוך שאנו שומעים הסברים על הדרך ומה שיש בה. מיקר יש כניסה לנחל קנה, נחל המוזכר בספר 'הושע כ'גבול' המפריד בין נחלת אפרים לנחלת מנשה. גדות הנחל עמוסים בפרדסי תפוזים ולימונים ובשאר פירות. זאת

ממעין עמשה ומעין יוסף המשכנו בשביל אל ה'לבנים' - מקום מדהים עם בריכת מים תת קרקעית. שם טבלנו, שחינו, ובעיקר נהנינו. משם המשכנו רגלית אל "בה"ד 3", הצצנו בבית המדרש 'תועה בשדה', ושם המתין לנו האוטובוס.

תחנה מס' 3 - יצהר

הישוב יצהר הינו ישוב 'יהודי' במלוא מובן המילה. רגל נכרית לא תעבור כאן את סף השער, וכל עניני הישוב, החל מעבודות הבניה וסלילת הכבישים ועד להובלת הסחורות - הכל נעשה בידי יהודים בלבד. ניתן לראות כאן איזושהו מודל למדינה היהודית אליה אנו שואפים, בה לא יהיה מקום לשום נכרי נמלבד גרי תושב על-פי כל דיני התורה[.]

בישוב זה שוכנים כרמיו של אריאל בן שטרית. כרמים אלו מספרים סיפור של גבורה יהודית אמיתית, כאשר בעל הכרמים מקפיד על כל הלכות שביעית, ואינו מסתמך על היתרים למיניהם. כאשר הגיעה שנת השמיטה הראשונה, הזהיר המדריך שליווה את הכרם, כי השבתתו תהרוג את הגפנים. לא רק שהכרם לא מת, אלא הוא נודע באיכותו הגבוהה. באותה השנה השישית, שבה החליט להקפיד על דיני השמיטה, זכה היין בשלוש מדליות בתחרות יינות ארצית.

כאן אנו זוכים להפריח את שממות ארצנו הקדושה, ולהגשים במו ידינו את נבואתו של ירמיהו: "עוד תטעי כרמים בהרי שִׁמְרוֹן נָטְעוּ נְטָעִים וְחָלְלוּ" (76 ד). שטחי השומרון, אשר עמדו שוממים

את המעמד של משה רבנו העומד על הר נבו ונושא עיניו ימה וקדמה צפונה ונגבה. אך בשונה ממה שלא זכה להיכנס לארץ, הרי אנו עומדים כאן על אדמת הקודש, ארץ אשר עיני ה' אלינו בה.

כאן אנו פוגשים את מר יוסי דגן - ראש מועצת שומרון, אשר מימין חלק מעלויות הטיול. אנו זוכים לשמוע מפיו על הפריחה וההתפתחות של חבל ארץ זה, ועל המאמצים הרבים שלו להביא גם את בני הציבור החרדי לבוא ולנחול בנחלת בני יוסף. הוא מספר לנו על פגישותיו עם שועי עולם ונציגי המדינות, ומחדד כי ישיבתנו כאן איננה רק חזרת עם לארצו באופן נסי, אלא יש כאן קיום של חזון הנביאים וההבטחה האלהית לעמו.

הלילה כבר רד זה מכבר, אין אנו יכולים להבחין מכאן בבתיא של ארצנו, אך מכל עבר ניכסים אלינו אורות עריה השונות. הרב גולדמינץ, כרגיל, מזהה כל ישוב או עיר בארץ. כל ניצוץ אור מגלם בית של יהודים. אורות אלו אינם אורות של חול, אלו הם אורות של קודש, אורות של גאולה, אלפי אלפים ניצוצי אור אשר כל אחד מהם אומר לנו: "ראו עתה כי אני אני הוא" (דברים 33:26), אני שלחתיכם בכלה, ואני העליתיכם משם, ואני אקיים את כל אשר הבטחתי לכם על ידי עבדי הנביאים, עד אשר אורות אלו כולם יתאחדו יחד לאור גדול, ו"לא יהיה לך עוד השמש לאור יומם, ולנגה הירח לא יאיר לך והיה לך ה' לאור עולם והאיק לתפארתך" (ישעיהו ט).

מלבד לעצי הזית והרימון הרבים. אמנם כיום אין יד ישראל תקיפה מספיק, וערלים נהנים מהפירות, אך כבר מובטח לנו בתורה, שה' יתן לנו "ערים גדלת וטבת אשר לא בנית. ובתים מלאים כל טוב אשר לא מלאת וברת חצובים אשר לא חצבת כרמים זיתים אשר לא טעת ואכלת ושבעת" (דברים 16:6). לפתע קמים מול עינינו דברי שלמה מלך ישראל: "התאנה חנטה פגיה והגפנים סמדר נתנו ריח קומי לך רעיתי יפתי ולכי לך". הקב"ה הפריח את ארצנו, הצמיחה ניבטת מכל עבר, ורק אנו עוד לא הפריחנו מספיק את קריאתו של אבינו שקורא: "קומו לכם", ראו כי כבר הפרחתי שממותיכם, השבתי גלויותיכם, שובו אלי ואשובה אליכם.

בנחל קנה נכנסנו לאחת מבריכות המים, והייתה זו בהחלט שעה של הנאה צרופה, כאשר רבים נכנסים לעומק הבריכה, משתכשכים בה להנאתם, שוחים ומתענגים איש איש כמהללו. ממנה צעדנו אל קרני שומרון, שם אסף אותנו האוטובוס.

תחנה מס' 5 - פדואל

בסופו של מסענו באדמות הקודש, יכולים אנו לומר כעת בעדות גמורה, כי עדיין תקפים דבריהם של יהושע וכלב, שאמרו - "טובה הארץ מאד מאד" (במדבר 14:7).

כעת שמנו פעמינו אל עבר הישוב פדואל. בישוב זה נמצאת 'המרפסת של המדינה'. מאתר התצפית ניתן לראות חלקים גדולים מארץ הקודש ולחוש מעט

בעיה"ק יצהר

הגיעו לעין תנור

ברכה

קנה

הלכה למעשה

מכתבים

קאתי הבוקר כשכל אבתי אנוסים לי די"ש מארצונ.
 כפות רגלי כואבות מהאגים הנאל קנה,
 ציפורני אלוכלכות מאדמתה של צ'נה,
 ברחי מאמצינות מהרגליכי,
 וכנפי מהשחי בהריחית הרגליים,
 אק בזכיות כל אלו שנאתי דבקה לה הנשמתה של ארץ ישראל,
 ויחז אפי שאלך לקרהו את חי" שנאתי אורי ארצק,
 וכשהנשמה מאירה באורה של ארץ ישראל גם גופי הכואב
 מודה ומתלהלל למי שהביטח ליך אתן ארץ כנען חלה נחלתכם!
 וכל אלו נצאנו בעיני כסארת יקרי, טאת לתקפארתנו!!!
 תודה לרה גלדארתנו על הכל...
 לתלכם על האוירה...

בהרכיח
יעקב שמשל ריטנברג

היול היה נפלא ביותר
 למעלה למעלה מכל ציפורני
 מלא באהבת ה',
 באהבת עמי,
 ובאהבת ארצו הקדושה.

צביני למתעוררי לאהבת ארצנו הקדושה,
 לשמחה ולשש בקיום תובטות שצביני לחיות בעיני לוקיים בידיני
 להיוודע למפעלותיכם הכבירים של ג'בורי הח מ'ישי' וכובשי
 ארצנו מיד משאליני,
 לתושביהות הגדולה לסייע העדם,
 שנארתין עם המנו טעם של עיד...

תודה עצימה מקרה לה לכל המיגים המנכנינס המארגנים
 המיסיים והמאמנים,
 יכס אלתינו לרחות בקיום כל תובטות יחד עם כל עמך בית
 ישראל.

מחכים בכליין עיניס לטילת ההא. פסח תלפריין

הימים ימי פרעות
 תרפ"ח, הגרי"ח זוננפלד
 צועד מביתו אשר בין חומות
 ירושלים אל עבר העיר
 החדשה, הוא הזמן לברית
 מילה. מלוויו מפצירים
 בו שיצעד דרך שער יפו -
 הבטוח יותר. "פיקוח נפש"
 הם אומרים לו. אך הגרי"ח
 מתעקש לצעוד דווקא בדרך
 המסוכנת - בשער שכם,
 "שלא יחשבו הערבים
 שאפילו רגל יהודית אחת
 הצליחו לדחוק מארץ
 הקודש". (כח"ס על החומים)

שח לנו הרב דודקביץ:
 פעם אחת הגיע הג"ר
 אביגדור נבנצל שליט"א
 לפקוד את קבר יוסף אשר
 בשכם. שאלתי אותו:
 האם הרב מגיע לכאן
 מכיון שהצבא מאבטח
 את האירוע וממילא אין
 המקום מסוכן? הרב מנענע
 בראשו, "עדיין המקום
 מסוכן". שאלתי אותו, א"כ
 מדוע הרב מסכן את עצמו
 על ארץ ישראל, והלא הרב
 למד בפוניבו? "... בענין זה
 אני תלמיד של הרב זצ"ל
 [-הגרש"ז]" אומר הרב
 נבנצל. ומה היתה הוראתו
 של הגרש"ז בענין זה? "נו,
 המעשה עם ר' יוסף חיים"
 אומר הרב נבנצל. ואנו
 זוכים להוראה למעשה,
 מה מקומו של חשש סכנה
 במקום ישוב הארץ. ■

מאחרי התשובה ומעכבי הגאולה

הרב מאיר גולדמינץ

ממילא האוהב את המלך, חותר חתירה כדי לצאת ממאסרו, ולשוב אל בית אביו.

לא קל להיות זה שחותר את החתירה. זוכה לךך מי שיש לו אהבת ה' באמת, ולבו מרגיש את משמעותו של עונש המלך. אך גם מי שקשה עליו להיות זה שחותר את החתירה - מכל מקום כאשר החתירה כבר חתורה, כאשר באפשרותנו לצאת מן הגלות, כאשר בידם של עם ישראל לרשת את הארץ ולבנות את בית המקדש, אם איננו עושים זאת - הרי אנו דומים לאותו אחד שנשאר בבית הסוהר מרצון, כמשלו של רבנו יונה.

ואפשר שיטען הטוען, אולי טרם הגיעה השעה לצאת מבית האסורים של הגלות? אולי קודם הזמן אוסרות שלוש השבועות לשוב לארצנו ולבנות את חורבותיה? אף אנו נאמר לו, שטענות אלו יכולות להיות טובות לא פחות כלפי אותו האיש שנשאר בבית הסוהר במשלו של רבנו יונה, שהרי גם עליו לכאורה חלה גזרת המלך להענישו בבית הסוהר. ובכל זאת לימד אותנו רבנו יונה, שכאשר החתירה פתוחה לפנינו, כאשר יש אפשרות מעשית לשוב לארץ ישראל, לבנות אותה, ליישב אותה ולרשת אותה - הרי מי שאינו עושה זאת אינו 'צדיק הרבה', אלא מזלזל הוא בעונש המלך, כביכול לא אכפת לו שעם ישראל בגלות, ואינו רואה לנכון להשיב את הבנים אל שולחן אביהם.

היהודי שנשאר בגלות כאשר יש אפשרות לשוב לארץ ישראל, היהודי שבוחר מרצונו להשאיר את עם ישראל בעונש גלות ולא לצאת ממנה בחתירה העומדת לפנינו, על פי דברי רבנו יונה הרי הוא כמי שלא אכפת לו מעונש הגלות, הוא מזלזל בעונש המלך, וממילא מזלזל במלכו של עולם. הוא המשל למי שאינו חפץ לעזוב את חטאו ולשוב בתשובה, ונחשב הוא למשל ולשנינה כמי שמניח את הנדרש ממנו להפיג את צערו של ריבונו של עולם.

כתב רבנו יונה בתחילת הספר 'שערי תשובה' משל לאלו המתאחרים מן התשובה -

"משל לכת של ליסטים שחבשם המלך בבית האסורים. וחתרו מחתרת, פרצו ויעבורו, ונשאר אחד מהם. בא שר בית הסוהר, וראה מחתרת חתורה, והאיש ההוא עודנו עצור. ויך אותו במטהו. אמר לו: 'קשה יום! הלא מחתרת חתורה לפניך, ואיך לא מהרת המלט על נפשך?'"

מקשים ה'עולם' - מה טענה יש לשר בית הסוהר כלפי אותו אחד שלא ברח? הרי האחרים הם אלו שנהגו שלא כהוגן בכך שחתרו את המחותרת, הם עברו על דבר המלך וברחו מבית הסוהר, ואילו הוא נשאר נאמן למלכות וקבל עליו את הדין!

ומתריצים ה'עולם', שבכך שלא ברח, הוא מראה שהוא מזלזל בעונש המלך, וכביכול מכריז, שעונש המלך לא מפריע לו, ואין זלזול גדול מכך במלך.

והנה, אילו הדבר היה תלוי בדתנו, לא הכרח היינו מקבלים את דבריו של רבנו יונה, וקושיית ה'עולם' מעידה על כך. בשכלנו הדל היינו אומרים, שכלל לא נכון שעדיף לברוח מאשר להישאר. והסברה שהיתה יותר מתקבלת על דעתנו היתה, שדווקא הנשאר היה ראוי לפרס על נאמנותו למלך. אך למדים אנו מרבנו יונה, שאין הדבר כך, אלא אדרבא - הנשאר בבית הסוהר כאשר המחותרת חתורה לפניו, הוא הדוגמא והמשל למי שאינו חפץ לשוב בתשובה, ונחשב הוא לדורי דורות למשל ולשנינה.

אמנם, רבנו יונה כתב זאת ביחס לתשובה פרטית של כל אדם על חטאו. אך בהחלט אפשר ללמוד ממשל זה ביחס לבית האסורים של כלל ישראל, הלא היא הגלות, עליה העידו חז"ל כי "קשה גלות, ששקולה כנגד הכל" (ספרי עקב עקב פסוקא נג - ע"י).

כאשר עם ישראל נענש בעונש הגלות, כאשר המקדש חרב והבנים מרוחקים מעל שולחן אביהם, הרי דבר זה חמור אף ממאסר בבית האסורים.

עיונים בדרכי העבודה

הרב אליהו ברים

[פרק כא]

יום שלנו. אתה בוודאי זוכר את אותה השיחה, בה פרטת את הסיבות המונעות אותך מלעשות 'חשבון המעשים' (פרק י"ב). אחד הנושאים היה חוסר האמון ביכולת לתקן. כמו שביררנו בשיחות הקודמות, הכוח לתקן נובע מהמתנה העצומה שה' נתן לנו, שהיא מעשה התשובה! ככל שהאמון בה יגדל – כך יגדל הביטחון שלנו ביכולת להתקדם."

"בסדר... ובכן. בשיחה הקודמת הקשיתי על מה שהעמדת בשיחה שלפניה את התשובה כדבר קליל ויומיומי שיכול להוריד ממני את הרגשת האשמה לנוכח כשלונות והפסדים שקרו לי בעקבות בחירות שלא בחרתי כראוי. הרחבת את תחום התשובה מעבירות ממש לכל בחירה רעה שבחרתי בכל נושא, גם אם אינו נושא תורני מובהק [ראה על כך הלכות תשובה ברמב"ם פ"ז ה"ג]. על כך היה קשה לי, שהאופן בו הכרתי אני את התשובה הוא כדבר קשה וכבד כמוצא בראשונים. תשובתך לכך הייתה שיש לחלק בין מעשה התשובה שהוא מעשה פשוט כמו שהוכחת, לבין הכפרה, שלגביה מובאים המעשים הקשים בהקשר של התשובה. עוד אמרת, שלא בהכרח קיים צורך ביסורים כדי לכפר, ונמקת זאת בהבדל שבין תשובה מיראה לתשובה מאהבה. בעניין הזה לא נחה דעתי. הרי גם אם אכן אתה צודק, ועל ידי תשובה מאהבה אין צורך ביסורים לכפרה, מכל מקום הרי זו דרגה גבוהה! ואם התשובה אינה מאהבה, הרי עדיין לא סר ממני החטא! יסורים הרי אינני רוצה, אם כן מה הועילה לי התשובה?!"

יש כפרה גם ללא יסורים

- **"יפה. שאלה טובה. ראשית, כמו שביארנו בעזרה"**, התשובה הועילה לך לחזור להיות קרוב

"עברו עברו בשערים פנו דרך העם סלו סלו המסלה סקלו מאבן הרימו גם על העמים".
(שמי"ב ס"ו)

"שבעה שמות יש לו לציצה"ר... ישעיהו קראו מכשוף, שנאמר (מ"ה): 'וְאָמַר סָלוּ סָלוּ פְּנֵי דָרְךָ הָרִימוּ מְכַשׁוֹף מִדֶּרֶךְ עַמִּי', יחזקאל קראו אבן...".
(סוכה"ב)

"שלום ר' אליהו!"

- **"שלום וברכה בן-ציון! מה שלומך? איך עבר עליך 'בין הזמנים'? איך התחיל הזמן?"**

"בסדר. ברוך ה'. אני נזכר באותו אלול לפני שנתיים כאשר פניתי אליך בראשונה... גדלתי והתפתחתי הרבה בשנתיים אלו..."

- **"ברוך ה'!** אכן עסקנו בעזרה בנושאים רבים ויסודיים. כמה תרצה לעסוק היום?"

"ישנם עוד נושאים רבים הממתנים לבירור..."

- **"זומה בקשר לנושא התשובה בו עסקנו? יש עוד מה לברר, או שמצינו את הנושא?"**

"אה... יש לי עוד פרטים שברצוני לברר, אך נכנסנו לנושא הזה בדרך אגב, וכבר הרחבנו בו הרבה."

- **"אף על פי כן. אם יש עוד מה להוסיף בענין, אשמח שנמשיך לעסוק בו עד תומו. נושא התשובה הוא נושא קריטי לכל היכולת שלנו להתקדם בעבודת ה'. מעכבים רבים מאד – שורשם בחוסר באמון שלנו ביכולת לשוב ולתקן את מה שנכשלנו בו. הן בתחום ההתקדמות בעבודת ה' הישירה, דהיינו קיום המצוות עצמן, והן במעמד של כל העבודה, שהוא העמדה האופטימית לגבי היכולת הנפשית שלנו להתמודד מתוך אמונה ודבקות בה' בכל מה שאנו נפגשים בו בחיי היום**

- "אני יכול להוכיח לך, שקיימת אפשרות לכפרה גם ללא עונש. קרבנות כדוגמה. אך אני מעדיף לברר איתך את הנחת היסוד שלך, שיסורים הם עונש... בפשטות זה לא כך!"

"אלא מה?"

- "משה רבנו אומר - 'וידעת עם לבבך כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אהיך מיסרך' (דברים ה ט). שלמה המלך כותב: 'כי את אשר יאהב ה' יוכיח וכאב את בן ירצה...' (משלי ג יג).

"עדיין לא מוכח שלא מדובר בעונש! ה' מעניש רק את מי שהוא אוהב כדי לכפר לו על העוונות שלו."

אב אינו נוקם בבניו!

- "זה כבר נשמע אחרת... איך שאתה מציג את הדברים, זה נשמע כאילו ה' נוקם חלילה במי שחטא. אתה עשית מעשה נגדי - זה לא יעבור בשתיקה... והאמת, שכל היסורים וגם העונשים הם אך ורק מאהבת ה' העצומה אלינו, ברואיו, כדי להטיב לנו, באופנים שונים. אולי אתה זוכר, בשיחה הראשונה שלנו (פרק א - גליון אלוט ע"ז), נכנסנו לזה בדרך אגב. ואכן, כאשר היסורים כבר אינם מועילים לאדם, לעיתים ה' מפסיק לתת לאדם יסורים, והוא עובר למצב של 'רשע וטוב לו', שמכלה את זכויותיו בעולם הזה."

"תזהר מ'האומר הקב"ה ותרן'..."

- "אני לא ממציא לך אמירות משלי. תראה את לשון הרמח"ל. אין מפורש מזה. 'ואמנם, ידענו באמת שאין חפצו של הקב"ה אלא להטיב והנה הוא אוהב את ברואיו כאב האוהב את בנו. אלא שמתעם האהבה עצמה ראוי שייסר האב את בנו להטיבו באחריתו, וכענין שנאמר - 'כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אהיך מיסרך'. ונמצא שהמשפט והדין עצמו ממקור האהבה הוא נובע

אל ה', כדברי הרמב"ם הנפלאים - 'והיום הוא אהוב קרוב ונחמד וידיד...'... "מדובק בשכינה... צועק ונענה מיד..." (ספנות השוכה ז יא). שנית, אני לא סבור שתשובה מאהבה היא דרגה בלתי אפשרית. לא מדובר שהאדם בדרגה שכל מעשיו הוא עושה אך ורק מאהבת ה' כדרגת החסיד, אלא מדובר בפרט הזה בלבד, בשאלה מדוע אתה רוצה לשוב אל ה'. האם מפתח מפני העונש, או מכך שאתה רוצה בכנות לעשות מה שה' רוצה ממך ומיצר על כך שלא הצלחת. אך ישנה גם אפשרות אחרת לזכות לכפרה ללא יסורים."

"מי אמר?"

- "הגמרא! על פי הפסוק: 'תני תנא קמיה דר' יוחנן כל העוסק בתורה ובגמילות חסדים וקובר את בניו נכלומר או תורה או גמ"ח או קובר את בניו, כדמוכח בגמ' מוחלין לו על כל עונותיו. אמר ליה רבי יוחנן בשלמא תורה וגמילות חסדים דכתיב: 'בחסד ואמת יכופר עון' (משלי יא ט)... אמת - זו תורה, שנאמר - 'אמת קנה ואל תמכור' (משלי כג כג)" (ברכות כ). וכן בגמרא נוספת - "לכן נשבעתי לבית עלי אם יתכפר עון בית עלי בזבח ובמנחה" (ש"א ז יג). אמר רבא - בזבח ובמנחה אינו מתכפר, אבל מתכפר בתורה. אביי אמר - בזבח ומנחה אינו מתכפר, אבל מתכפר בתורה ובגמילות חסדים." (ר"כ ית. וצימות קפ. בשמיני מועט, ע"ג)... שלמה המלך אומר, שעוון יכול להתכפר על ידי חסד ואמת, וחז"ל מבארים, שאמת היינו תורה! לכן אין לך מה לחשוש. יכולה להיות לך כפרה גם ללא יסורים."

"מה הפשט בזה? איך יש כפרה ללא יסורים?"

- "מה הקושי? מדוע לא?"

"מה זאת אומרת? הרי זה לא עונש! אדם שחטא חייב להיענש כדי שיכופר חטאו. היסורים אלו העונשים! מה שייך כפרה ללא יסורים?"

חטאים שצריכים יסורים ויש כאלו שמספיק להם תורה וחסד?"

- **"לא יודע.** אך תראה מה שכותב הגר"א על הפסוק שהבאנו - "בחסד ואמת יכופר עוון וביראת ה' סור מרע" - "כי כאשר האדם רוצה לשוב אל ה' מן רוע מעלליו, צריך ב' דברים: א' תשובה על העבר, ב' לקבל על עצמו להבא לסור מרע. ואמר שעל העבר, בחסד ואמת יכופר שהוא גדול וטוב מכל הסיגופים לעסוק בתורה ובגמ"ח כמ"ש בגמרא - 'חסד - זו גמ"ח, אמת - זו תורה', ובזה יכופר עונו. ועל להבא אמר עצה לסור מרע, והיינו שישים יראת ה' נגד פניו, שהקב"ה מלא כל הארץ כבודו ועומד עליו ורואה מעשיו המגועלים, ואיך לא יבוש מפניו לעבור על רצונו בפניו ממש. וזהו ביראת ה' סור מרע." (משלי טו ט). נראה בפירושו, שהתורה והחסד עומדים במקום היסורים, והם טובים מכל הסיגופים!"

"אז מה ההסבר בזה?"

מטרת היסורים - ההכרה ביחוד ה'

- **"צריך להבין ככלל את ענין היסורים.** וזה מתחיל מחטא אדם הראשון. מדוע אם אדם חטא הוא מוכרח למות? ומדוע נגזרה עליו הגזרה של 'בזעת אפיך תאכל לחם', ועל האשה 'בעצב תלדי בנים'? מוכרח להיות קשר בין הדברים. הרמח"ל מבאר את העניין בספר 'דעת תבונות' (מחלמיש סימן טו). בעומק, כל הבחירה בין טוב לרע נוגעת בשאלה האם אנחנו מאמינים שה' הוא המקור הבלעדי לטוב, או חלילה - שאפשר 'להרויח' טוב גם בדרכים אחרות. בעומק של כל פיתוי בעולם עומדת השאלה האם ברור ומוחלט אצלי שדבר ה' זהו הטוב היחיד, או שחלילה אני מאמין ליצר הרע, שאומר לי שגם לצד הרע יש מה לתת לי, דברים טובים שלא אוכל להשיג על ידי נאמנות לדבר ה'. בבחירה ברע האדם נותן אמון בכך

ואין מוסרו של הקב"ה מכת אויב ומתנקם אלא מוסר אב הרוצה בטובת בנו." (דק"ד ס' חלק ב' ח ט). לא מזמן קראנו פסוקים מפורשים בעניין. **"כי לא ענה מלבו ויגה בני איש.** לדכא תחת רגליו כל אסירי ארץ. להטות משפט גבר נגד פני עליון. לעות אדם בריבו א-דני לא ראה. מי זה אמר ותהי א-דני לא צוה. מפי עליון לא תצא הרעות והטוב. מה יתאונן אדם חי גבר על חטאו. נחפשה דרכינו ונחקרה ונשובה עד ה'." (איוב ג')

"מתי קראנו את זה?"

- **"אולי לא שמת לב.** זה באיכה. תוך כדי הקינות, ירמיהו דואג להזכיר לנו, שה' כלל לא חפץ להעניש אותנו. ירמיהו תוהה מאין באים כל היסורים הללו, הרי ה' לא רוצה להעניש! אלא שה' רוצה לעורר אותנו לתשובה. זו מטרת היסורים. וכאשר אכן נחפשה דרכינו ונשוב - אין מקום לעונשים ולנקמות חלילה."

"אזה... סתרת את עצמך... הרי כל הדיון התחיל מיסורים שאחרי התשובה! ארבעה חילוקי כפרה, למה צריך אותם שאדם שב? מלבד זאת, ידוע לי שיש יסורים שתפקידם הוא לעורר את האדם לתשובה, אך ישנם גם כאלה שתפקידם הוא למרק את החטא!"

- **"נכון,** אתה אכן צודק. אגב, כל הנושא הזה מבואר בהרחבה בדוך ה' חלק ב פרק א ו-ב. ואין כאן המקום להאריך בזה. אך את מה שראינו קודם בגמרא ובפסוקים אי אפשר להזיז! כתוב בפירושו, שיש כפרה גם על ידי תורה וחסד! וגם הקרבנות מכפרים ללא יסורים."

"**בסדר.** אבל צריך להבין! אם היסורים הם עונש, אני מביין. אך אם לא, מה המטרה של יסורים אחרי התשובה? ואם צריך יסורים, כיצד בכל זאת יכולים תורה וחסד לכפר? ואולי ככלל התורה היא לא במקום יסורים, אלא יש

- **"כנראה..."** השאלה אינה אם אומרים כך אלא אם חיים כך... ועל אותו מישור הולכת גם הכפרה שעל ידי התורה. הדבקות בתורה מרגילה אותנו להכרה הברורה, ולפיה רק ה' הוא הטוב, ושהוא השולט היחיד בעולמו. וכן גם בחסד קיים החלק הזה. כי הרי כדי שאדם יגמול חסד, עליו להכיר בכך שכל מה שיש לו הוא מה, ושלא יפסיד מכך שהוא נותן לאחרים. מלבד זאת, בשניהם קיים גם העמל והמאמץ שגם הוא יכול להיחשב כיסורים."

"זה חידוש לומר שכל הבחירה היא בשאלה הזו..."

- **"הגר"א** כותב, שעיקר התורה והמצוות הוא הבטחון בה'. "ותורה הוא התורה... ועיקר נתינתו התורה לישראל הוא כדי שישמו בטחונם בה'... והוא לפי שעיקר מהכל הוא הבטחון השלם והוא כלל כל המצוות..." (פלאור סג"א גמלי כב יט). והוא אשר אמרנו. כל בחירה ברע, כל הליכה בעצת היצר, היא אמירה כאילו ישנם דברים שאינם באים מה', ולכן 'בחסד ואמת יכופר עון' יותר מכל הסיגופים והיסורים. כי הם נוגעים ממש בנקודה הזו של הבטחון השלם בה'."

"פישש..." ביאור נפלא מאוד!"

- **"על פי"** העיקרון הזה יובנו עוד דברים. כגון יסורי הצדיקים, ששמחים לקבל את היסורים עבור תיקון כלל העולם, וישמחו להראות תוקף אמונתם, ואף נוהגים בכל מיני סיגופים לכפרה, שבכך הם משעבדים את הרע לעבודת ה' ובכך כופים אותו תחת הקדושה. ולכן גם מוזכרים בחדא מחתא 'הנעלבים ואינם עולבים' עם 'השמחים ביסורים'. ועניין 'המעביר על מידותיו מעביר על לו על כל פשעיו'. כי שורש היכולת להעביר על המידות הוא מתוך הבטחון והאמון המוחלט, שהכל לטובה, כמו שביאר במס"י בעניין האהבה (פרק יע בקטע המחול' אומנס כדי שלא תביינה)"

ש'רע יש קיום עצמי. האדם תופס, שהרע גם הוא טוב... כמו בחטא עץ הדעת, כאשר האשה רואה את העץ שיגרום למוות לה ולכל העולם, ורואה שהוא 'טוב למאכל'... את הטעות הזו באים היסורים לתקן. אחר שאדם האמין ברע, הרע עצמו פוגע בו, ורק כאשר הוא עצמו יכיר ברע שהוא רע, ושדבר ה' בלבד הוא הטוב - אז סר מהעולם הרע שהוא הגביר בו. וכן גם באופן כללי, הרע שדבק בעולם סר ממנו על ידי שהוא פוגע בעולם והעולם מכיר ברעתו."

"איך זה מתרחץ?"

- **"רגע"** בווידי יום הכיפורים אנו מבקשים 'ומה שחטאתי לפניך מחוק... אבל לא על ידי יסורים וחוליים רעים'. יסורים של אחר התשובה לא מוכרחים להיות קשים ורעים. כמאמר הגמרא - "עד היכן תכלית יסוריך אמר רבי אלעזר כל שארגו לו בגד ללבוש ואין מתקבל עליו... אפילו נתכוונו למזוג בחמין ומזגו לו בצונן, בצונן ומזגו לו בחמין... אפילו נהפך לו חלוקן... אפילו הושיט ידו לכיס ליטול שלש ועלו בידו שתיים."

(סניח פז) גם תקלות פשוטות ויומיומיות נכללות בכלל היסורים. אך זאת רק כאשר אדם מכיר שהם מה' [כמו שאמרו חז"ל, שאין אדם נוקף [כלומר מקבל מכה] אצבעו מלמטה אלא אם כן מכריזין עליו מלמעלה' (חילק ט:)] ולטובתו, שהרי רק אם קבלם באהבה הם מכפרים, כלשון הגמרא - 'מה אשם לדעת - אף יסורין לדעת' (ברכות כ). מכל זה עולה, שמטרת היסורים האלו היא להרגיל את האדם להיפך ממה שקרה לו בבחירתו הרעה. להכיר בכך, שהכל כאשר לכל אך ורק מה', כולל היסורים והרע. האמונה הזו - 'אמונת היחוד', לוקחת מהרע את כל כוחו, ומשעבדת אותו אל ה'."

"זה המקור למה שאומרים אנשים 'שיהיה כפרה', ו'כפרת עוונות'?"

דבר שהתחדש היום. יחזקאל הנביא כבר עוסק בטענות 'לא יתכן דרך אד-ני...' (בשלוש מקומות - יח כט, לג ח, לג כ). וה' אומר לו לומר לעם ישראל את הדברים המעוררים הללו: "והרשע כי ישוב מכל חטאתו אשר עשה ושמר את כל חקותי ועשה משפט וצדקה חיה יחיה לא ימות. כל פשעיו אשר עשה לא יזכרו לו בצדקתו אשר עשה יחיה. החפץ אחפץ מות רשע נאם ה' אלהים הלא בשובו מדרכיו וחיה... ובשוב רשע מרשעתו אשר עשה ויעש משפט וצדקה הוא את נפשו יחיה. ויראה וישוב מכל פשעיו אשר עשה חיו יחיה לא ימות. ואמרו בית ישראל לא יתכן דרך אד-ני הדרכי לא יתכנו בית ישראל הלא דרכיכם לא יתכן." (פיק יח) אך היום הדבר חשוב ונצרך במיוחד. תופעות שקיימות היום, שאינן עולות בקנה אחד עם דעת התורה - מקורן בהרגשה שיש צורך ב'עזרים' או 'תוספות' כדי להתקרב אל ה', עד כדי שאנשים עוזבים את ארץ ה' ויוצאים לארץ טמאה דווקא ביום המלכת ה'! הנשמע כדבר הזה? וזאת כדי לזכות להבטחה לכפרת כל העוונות. עלינו להאמין בדבר ה', כמו שביארנו בעז"ה, שה' מחכה לתשובתנו ורוצה אך ורק את תיקוננו והתקדמותנו בעבודתו, וכדי לשוב בתשובה ולהגיע 'עד ה' אלהיך' אין צורך בנסיעות ובשאר מעשים ממעשים שונים, אלא 'נחפשה דרכינו ונחקורה, ונשובה עד ה'', "קחו עצמכם דברים ושובו אל ה'" (כופע יד ג). והרוצה בתשובה מקבלנו אליו בשמחה ובאהבה עצומים ומוחל וסולח לעוונותינו, בהיותו חנון המרבה לסלוח, אף אם חלילה הרבינו לפשוע."

"יישר כוח! שתזכה לשנה טובה, ללמוד ללמד לשמור ולעשות את כל דברי התורה באהבה."

- "אמן! וכן למר ולכל ישראל! שזוכה לגילוי כבוד מלכותו עלינו ועל כל הארץ ונראה בגילוי יחודו בשלימות, ונוכה לשוב אליו והוא ישוב אלינו ויחדש מינו כקדם."

חודש אלול שמח ומבורך ושנה טובה ומבורכת לכל הקוראים ולכל ישראל! ■

"בקיצור, הכל קשור ליאמונת היחוד."

- "אכן. הרי מקור הכפרה, שעיקרה ביום הכיפורים וכן ב"ג מידות של רחמים הוא ב'הנהגת היחוד', לפני משורת הדין, אע"פ שאינו הגון. וכמו שכותב הרמח"ל בעניין זה של החסד, דבר מופלא מאוד, "...וזה פשוט, כי הקדוש ברוך הוא מודד מדה כנגד מדה, ומי שמרחם ועושה חסד עם הבריות, גם הוא בדינו ירחמוהו וימחלו לו עונותיו בחסד, שהרי מחילה זו דין הוא, כיון שהיא מדה כנגד מדתו..." (עפ"י עניין כהסד). אדם שעושה חסד, דין הוא שימחלו לו על עוונותיו בחסד! כי בכך שהוא עצמו הולך בדרכי החסד של ה', ודבק במידותיו 'חנון ורחום' וכו', הוא מעורר בעולם את הנהגת החסד של ה', ובכך מביא לעולם מחילה וכפרה לפני משורת הדין." [וראה עוד בעניין זה בספר דרך ה' בעניין השופר]

"נפלא. ברשותך אסכם את הדברים. בארת, שמטרת היסורים בעולם אינה כעונש ונקמה חלילה, אלא דבר עמוק מאוד, כדי לכפות את הרע תחת הקדושה, בכך שבני האדם מכירים שאין לרע כל כוח עצמי ואין שום דבר טוב שאפשר לקבל ממנו ולא מה'. יסורים בעיקר מיועדים לעורר את האדם להכרה הזו. שיאמר 'חטאתי... ולא שווה לי'. (אייב לג טז). יסורים שאחר התשובה אינם בהכרח יסורים קשים, כמו שאנו מבקשים בוודאי, אלא גם תקלות וקשיים פשוטים ויומיומיים בכלל זה, אם מקבלים אותם באהבה, ומטרתם היא לחזק אצל האדם את ההבנה שהכל מה', וגם הרע אינו עצמאי אלא נשלט תחת רצון ה'. וזה עיקר התורה והמצוות - לבטוח לגמרי בה' ובטובו. ולכן גם תורה וגמילות חסדים מכפרים על העוון במקום יסורים, ובחסד יש דבר נוסף, שהוא מעורר מידה כנגד מידה - את טוב ה' לפני משורת הדין, ופועל בעולם כפרה וחסד. יפה מאוד! חידושים רבים נתחדשו לי היום... והעיקר, קעת התשובה נראית לי כדבר נפלא ונהדר!"

- "ברוך ה'. אני מרגיש מוכרח להוסיף עוד משהו. הקושי האמין בתשובה הוא לא

מתקרבים ללב הסוגיה

הרב יהודה אפשטיין

המאבק על ההפרדה - מאבק השקפתי כולל

מה שקרוי כיום 'הפרדה מגדרית' היא מאושיות היסוד של החברה היהודית. תכלית ההפרדה היא קיום גרדי הצניעות וחזיון וביסוסו של התא המשפחתי, אשר הוא מהווה את היסוד לקיום האומה. תכלית החברה המעורבת - לערער את יסוד המשפחה, להפוך את החברה ל'קומונה' נכפי שהיה בקיבוצים אשר הרבו להשחית את צלמם], לטשטש את הברית שבין איש לאשתו ולעודד ניאוף, מתירנות ופריקת עול כללית.

כיום, מתנהל עיקר המאבק שבין יראי ה' למשנאיו במישור הזה, של קיום התא המשפחתי היהודי. ארגוני הסוטים למיניהם עושים הכל על-מנת לזכות בהכרה חוקית וחברתית, מכיון שהם יודעים שעל-ידי כך יצליחו, חלילה, להחריב את העם היהודי בצורה הפשוטה והמהירה ביותר, הרבה יותר ממה שאירן, חיזבאללה וחמאס יחדיו יכולים לחלוט עליו. ותוך כדי מאבקם לזכות להכרה, הם באים לכרסם בדברים שהיו עד כה מובנים לכולנו, ומנסים להפוך את צורת החיים היהודית השורשית לבלתי-לגיטימית, לבלתי חוקית.

זהו מאבק איתנים, אשר יכריע את גורל עמנו וארצנו יותר מכל מאבק אחר. האם נהיה עם קדוש לה' אלהיו, או גוי טמא ומשוקץ כמו הגרועים שבאומות. והרשעים מבינים היטב

המאבק סביב האירוע הנפרד בעפולה היה שלב נוסף בבירור מציאות החיים שלנו בארצנו. כמובן, שיראי ה' אשר זכו להכיר את מתיקות התורה אינם מבלים את זמנם היקר בערבי שירה, ואף אלו שאינם מנצלים כל רגע פנוי ללימוד התורה - אם יש בהם לחלוותה של הבנה לצורת חייו של יהודי, הם מתנזרים מאירועים המהווים חיקוי זול ורדוד של התרבות החילונית הסובבת אותנו, גם כאשר מדביקים עליהם אלמנטים חיצוניים יהודיים כביכול. כוחות האופל בשליחת הקרן לישראל חדשה יודעים כל זאת, ובבחינת "ויוזבו כן כל הנחשלים אחריו" החליטו ללכת על הנושא של הופעות שירה בהפרדה מתוך נסיון לקעקע יותר ויותר את אושיות הקיום של הציבור החרדי. זאת, מתוך ידיעה, שהשוליים עלולים בנקל ליפול ברשתם.

ישנה גישה האומרת - מה לנו ולצרה הזאת? וכי זה מה שמעניין אותנו, שתהיה ליהודי החרדי אפשרויות בילוי מגוונות? ואולי אדרבה, מוטב שידע הנוער החרדי, שעליו לבחור בין חיי תורה לחיי הפקרות בהמיים, בלא 'הכשר' של מופעים נפרדים. אולם גישה זו, ככל שהיא אולי מועילה ביחס ליחיד - הרי שבהיותנו אומה ובהיותנו ערבים זה לזה - אין לנו אפשרות לנקוט בה, ועלינו לעמוד על משמעות ההתנכלות למופע בעפולה מתוך ראייה כוללת, וחשוב לא פחות מכך - מתוך הבנה מה הצד השני מבקש להשיג.

הוא מאבק איתנים, אשר יכריע את גורל עמנו וארצנו יותר מכל מאבק אחר. האם נהיה עם קדוש לה' אלהיו, או גוי טמא ומשוקץ כמו הגרועים שבאומות. מבינים היטב את מהות המאבק, ולכן הם יודעים באיזו חזית לבחור. וכנגד זה עלינו להבין את תפקידנו בשעה קשה זו

מושגיו, הגדרותיו וקביעותיו של בורא עולם. הם שונאים את מי שקובע עבורם מה טוב ומה רע ותובע מהם משמעת מוסרית וכפיפות לצו התורני, זאת תחת סיסמתם הנואלת, ולפיה 'כל אחד והאמת שלו'. הם מזדעזעים בשומעם על כך שהתורה לא רק אומרת לנו מה לעשות, אלא היא אף תובעת עונש למי שממרה את דבריה, גם אם לא פגע באיש. ובמקרים מסוימים מדובר אף בעונש מוות! זאת – על דבר שלפי השקפתם לא יתכן שיהיה בו כל רע. ברגע שמגיעה התורה עם תפיסת העולם הכוללת שלה, אשר מכפיפה את כל המציאות לדבר ה' – הקרקע נשמטת מתחת רגליהם, ולכן הם כל-כך שונאים את נושאי דבריה של תורת ה'.

**מגמתנו ושאיפתנו –
להעמיד את התורה
בחוקת האומה**

אולם הסיוט שלהם – הוא חלומנו שלנו. והגיע הזמן שנאמר בקול צלול וברור, כי אכן שאיפתנו היא החלת חוקת התורה על כל מרחבי החיים. אין כל טעם בקיום חוקי התורה כאשר נכנעים 'דמוקרטיה'. אין כל טעם להנחת תפילין, בהם כתוב כי בחוזק יד הוציאנו יד ה' ממצרים, כאשר במישור הציבורי אנחנו מדיניות חוץ בה לה' אין דריסת רגל. אין כל טעם בקיום מצות קריאת התורה כאשר אין כל כוונה להשתית את חוקת המדינה על אותה תורה. אין כל טעם לתקוע בשופר, כאשר המלך בפועל הוא הבג"ץ שנוא נפשנו. אמנם, התורה דורשת מאתנו לקיים את המצוות אפילו בחו"ל, שם אין אפילו התחלה של צורת חיים תקינה, משום 'הציבי לך ציונים' (ספרי טקב מג).

את מהות המאבק, ולכן הם יודעים באיזו חזית לבחור. וכנגד זה עלינו להבין את תפקידנו בשעה קשה זו.

כי זאת עלינו לדעת – לא מפריע לחילונים שתהיה כאן 'תרבות חרדית'. לא מפריע להם שנקיים את 'טקסי היהדות'. לא מפריע להם שנשמר מנהגים עתיקים. מה שחשוב להם זה הלב. מה שחשוב להם זה המהות. לכן הם מוכנים שיהיו אירועים 'חרדים', אבל המהות שלהם תהיה חילונית. הם מוכנים לתת לנו לחיות כמיעוט בגטו שלנו, אבל ברגע שאנו יוצאים לפרהסיה הציבורית – עלינו להתאים את עצמנו לכללים שלהם.

והכללים שלהם בנויים על יסוד אחד ויחיד – שאין ה' בעולם, חלילה. שאין אמת, שאין מוסר מחייב, שאין חוק אהי העומד מעל דעת בני-אדם, שאין מושג של טוב ורע מוחלט, אלא הכל יחסי, והכל על-פי דעת האדם, והאדם הוא האלהים שמחליט מה טוב ומה רע, וסביב תאוותיו ותשוקותיו תתנהל כל המציאות. לפי השקפתם, אין מעשה שהוא אסור, אלא אם כן הוא פוגע בזולת, שגם הוא צריך לטפח את תאוותיו. בהיות העולם שלהם עולם ריק מ'אֵהים, כל מה ש'טוב לך' ו'מתחשק לך' – ראוי שאעשה. וכאשר בא מישהו ואומר להם

שאסור להם למלא את תאוותיהם משום שמדובר בחטאים, במעשים רעים מצד עצמם – הם יתנפלו עליו בחמת זעם, משום שלא רק התאוות שלהם עומדות תחת מתקפה, כי אם כל השקפת עולמם.

ולכן הם שונאים את התורה, את התורה האמתית. הם שונאים את התורה שאומרת 'אנכי ה' אלהיך' ודורשת מהאדם לכרוע תחת עול

חיילים מהציבור הדתי-לאומי מנסים בצפוניים להיאחזו ביהדותם, והם עושים הכל על-מנת להראות להם, שהישראליות מחייבת ויתור על חוקי התורה; בקרב החיילים החרדים, שעוברים לאט אבל בטוח תהליך של 'הסתגלות' לצורת החיים הקלוקלת המקובלת בצבא; באקדמיה, שם הם ישפכו כסף רב כל אימת שיזהו פוטנציאל להפיכת חרדי לחרדי-מחמד, אשר ישמש כ'סוכן שינוי' שלהם.

זהו מאבק בכל החזיתות, מאבק לחיים ולמוות על קיומו של העם היהודי. לא מדובר על 'זכותנו כמיעוט' לקבל פרוורים מהעוגה התקציבית. מדובר על דבר מהותי פי אלף. ועלינו להיערך למלחמה, ולפני הכל – עלינו להחדיר להכרה שלנו, של הציבור שלנו, שאכן תורת ה' מהווה תחליף ראוי לצורת החיים המערבית שעל-פיה מתנהלת כיום מדינת ישראל. עלינו לשנן ולחדד עובדה זו, להרים את קרנה של תורה ולטעת בכלוננו את תחושת הבטחון, שאכן ניתן לחיות כאומה לאורו של ספר הספרים, שאכן התורה היא תורת חיים, הגוננת תשובות לכל שאלות והזמנים

החיים בכל העתים והזמנים. כאשר נבין זאת, כאשר לימוד התורה שלנו יהיה מתוך מגמה כזו – אז נוכל לפעול בקרב העם שבשדות ולהציע להם את החלופה התורנית לתרבות האנשים החטאים השולטת כיום. כאשר נאמין באמת ובתמים בעליונותה של התורה בכל התחומים על-פני כל צורת משטר אחרת – אז נשפיע על כלל הציבור, שיבינו כי אכן זוהי חובתנו כאומה – לשוב אל ה' באמת, ולכונן את מלכות ה' כמסגרת הנכונה לחיי העם בארצו. אז נזכה להאחיב שם שמים על כולם, ויתקיים הכתוב – "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים" (ישעיהו י"א ט).

אולם כאשר באפשרותנו לפעול למען קיומה המלא של תורת ה' במישור הציבורי ותחת זאת אנחנו מסתפקים בסימאות נבוכות על 'זכויותינו האזרחיות כמיעוט' – ספק רב אם יש ערך למצוות שאנו מקיימים בצורה כזו, תוך שאנו מתכחשים לתכליתן האמתית. דומה הדבר לאדם הנשוי לגויה, ששולח אותה להביא לו יין ומזהיר את המוכר שידאג שזה יהיה חותם בתוך חותם, שלא תאסור עליו אשתו את היין במגעו. תאמר לו, הרי גזרו על יינם משום נשותיהם, והוא יצביע לך על ההכשר המהודר, שלא יותר עליו בשום פנים. כך אנחנו נראים, כשאנו הופכים את מצוות התורה ללעג ולקלס, לפולקלור 'דתי', ואיננו עושים דבר על-מנת להפוך את חוקת התורה לחוקת האומה בפועל.

זה לא יגמר בעפולה. הקרן לישראל חדשה נועצת את טלפיה בכל מקום בה היא מרגישה, שביכולתה לסרס את יראי ה' ולהפוך אותם לאנשי המערב בני דת משה. הם מתוחכמים הרבה יותר מאשר הבולשביקים האגרסיביים, אשר ניסו בכח לחלץ את בני עדות המזרח בשנותיה

הראשונות של המדינה. הם לא רוצים שתשנה את אורחות חיך, חלילה. הם לא רוצים שתפסיק להיות חרדי. אם זו הדת שלך, אם כך מקובל אצלך – הכל בסדר, תלמד ותתפלל ותטול לולב ותניח תפילין כאוות נפשך. אבל את הנפש, את הלב, את המהות – אותה תכפיף לערכים שלנו. שלא תעז לחשוב שיש אמת מוחלטת, שיש טוב ורע. שלא תעז לפסול צורות חיים אחרות, להגיד על סוטים שהם סוטים.

הם מחדירים את הארס שלהם בכל מקום בו הם יכולים – בגני הילדים של הציבור החרדי, שם מוחדרים תכנים זרים ומוזרים; בצבא, שם

הלכות דיבת הארץ

הרב שמואל קרלינסקי

י"ז באֵלוֹל – בעבר ובהווה

כתב השו"ע (הלכות תענית תקפ ב): "אלו הימים שאירעו בהם צרות לאבותינו וראוי להתענות בהם... בי"ז באלול מתו מוציאי דבת הארץ". וכתב המשנה ברורה – "אף דבתורה משמע כפי מה שאמרו חז"ל שנשתרבו לשונם עד טבורם קודם לזה הזמן, י"ל דלא מתו תיכף, ונמשך מחלתם עד זה הזמן". עוד הקשה הב"י – "הא כתיב באבוד רשעים רנה?". ותירץ – "אפשר דמסתמא שבו ולא זכו שיקובל תשובתם, לכן מתענים".

מובא בספר דף על הדף (סופס לז) – "הנה מלחמת העולם השנייה, שהיה בה פורענות נוראה ואיומה לרעה מליון אחינו בני ישראל הקדושים והטהורים הי"ד, התחילה ביום ו', י"ז אלול. עש"ק

פר' כי תבוא – שקוראים בה פסוקי התוכחה שכולם התקיימו או באחב"י הי"ד, והדבר נורא ומבהיל".

והנה השנה בהשגחה פרטית מבורא עולם, נופל היום בו מתעוררים עם ישראל להגן מפני מוציאי דיבת הארץ ויושביה עובדי ה' ולומדי התורה לרעה ביום י"ז באלול. ויהי רצון שכל הרשעה כרגע תאבד.

ונראה, שבא הדבר לעורר אותנו לתקן את אותו חטא נורא של דיבת הארץ, שכידוע מרבותינו הוא הסיבה לא רק למיתת דור המדבר, שכל ארבעים שנה שהיו במדבר בכל ערב תשעה באב היה כל אחד ואחד יוצא וחופר לו קבר וישן בו (וימזכיר הדבר את המיתה בשואה ל"ע). אלא

כדברי הרמב"ן (במדבר יד, ב), שהביא את הפסוקים בתהלים (ק"ו, כ"ד כ"ו): "וימאסו בארץ חמדה וגו' וישא ידו להם להפיל אותם במדבר ולהפיל זרעם בגוים ולזרותם בארצות". דמזה רואים, שהבכיה על חנם בזמן המרגלים גרמה לכל הצרות שהיו אח"כ. והגאולה התחילה להגיע ותמשך להגיע כאשר אנו יודעים להודות ולחבב את ארצנו הקדושה, ובוזה נתקן את חטא המרגלים [עייין באריכות בספרי 'לכו נרננה' (פרק ו) כיצד השואה הביאה לתשובה, שלא היתה כדוגמתה מימות עולם על חטא מאיסת הארץ, ועל זה נאמר בגמ' (סנהדרין טז) וירושלמי תענית ב' – "מעמיד להן מלך שגזרותיו קשות כהמן, ומיד הן עושין תשובה והן נגאלין"].

רואים, שהבכיה על חנם בזמן המרגלים גרמה לכל הצרות שהיו אח"כ. והגאולה התחילה להגיע ותמשך להגיע כאשר אנו יודעים להודות ולחבב את ארצנו הקדושה, ובוזה נתקן את חטא המרגלים

חיבור הספר חפץ חיים

מה היה הגורם הגדול, שהביא את ר' ישראל מאיר הכהן מראדין לכתוב את הספר "חפץ חיים", הספר שהיה מפעל חייו ושמנו נקרא על שם הספר?

בהקדמה לספרו הוא כותב: "וְכַאֲשֶׁר נִחְפְּשָׁה דְרָכֵינוּ וְנִחְקְרָה, אֵיזָה עֲוֹנוֹת הֵם מִהֶעֱקָרִים הַגּוֹרְמִים לְאֲרִיכַת גְּלוּתֵנוּ, נִמְצָאם הִרְבֵּה. אֵךְ חֲטָא הַלְשׁוֹן הוּא עַל כָּל מִפְּנֵי כְּמָה טְעָמִים. אַחַד, פִּיּוֹן שְׂזָה הִיָּה הֶעֱקָר לְסִבַּת גְּלוּתֵנוּ, כְּמוֹ שֶׁהִבְאֵנוּ מִגְּמָרָא יוֹמָא וּמִירוּשְׁלָמִי הֵנִ"ל. אִם כֵּן כָּל כְּמָה שְׂלֵא נִרְאָה לְתַקֵּן זֶה הַחֲטָא, אֵיךְ תּוּכַל לְהִיָּית גְּאֻלָּה, פִּיּוֹן שְׂזָה הַחֲטָא פָּגַם כָּל כְּךָ, שְׂעַל יְדֵי זֶה גְּלִינוּ מֵאַרְצֵנוּ, עַל אַחַת כְּמָה וְכְמָה שְׂאֵינוּ מִנִּיחָנוּ לְבוֹא לְאַרְצֵנוּ.

הגדרת האיסור

דיבור - אפילו של אמת - הגורם לבני אדם חוסר אהבה וחיבה לאדמת ארץ ישראל, וק"ו דיבור של שקר. כל דיבור לא טוב, הגורם לגנות אפילו של אמה אחת מארץ ישראל, הן מצד האוויר, הן מצד קור וחום, הן מצד הפירות, והן בענין הבנין וכיוצא בכך, ואפילו בעת חורבנה שהיא ביד הגויים, והבתים הם של הגויים - כל זה בכלל מוציא דיבה על א"י^[א].

אף שאין המדבר מתכוון כלל לגנות את אדון הארץ, אלא הוא סתם מדבר על יוקר המחיה שבארץ, או על תושביה - הרי זה בכלל דיבת הארץ^[ב]. לדוגמא: יתכן ואסור לספר על פיגוע שקרה ח"ו [אם אין בזה תועלת ודאית], שכן כל סיפור כזה מוריד לאדם בחיבת הארץ [ואולי יש לומר, שגם כשיש תועלת, צריך לכוון בשביל התועלת, כמבואר בחפץ חיים].

באיסור לשה"ר על ארץ ישראל מצאנו חומרה יותר מאיסור לשה"ר על הזולת, שלגבי האיסור לדבר על הזולת - אם מספר על דבר הידוע לכל ואינו מתכוון לגנות, אין בזה איסור (חפץ חיים כלל ד' ס"ק 1, מה, כלל ה' ס"ק 10). אמנם יש בזה מידה רעה, ככתוב (זכריה י' 1) - "וְרָעַת אִישׁ אָחִיו אֶל תִּחְשְׁבוּ בְלִבְכֶם", ובחובת הלבבות (שער הכניסה פ"ו) כתב שצריך לראות תמיד את הטוב אפילו בדומם. אמנם לגבי ארץ הקודש - אפילו אם ידוע לכל ואינו

יעוד הלא ידוע הוא שנגזר עלינו גלות מכפר מצת מעשה המרגלים, וחטא המרגלים הלא היה עון לשון הרע, וכמו דאיתא בערכין (דף 91 טו.) אם כן אנו מְכַרְחִין לתקן זה החטא קדם הגאולה.

חטא המרגלים היה בעיקר לשון הרע על ארץ ישראל, ממילא עלינו לתקן בעיקר חטא זה כדי לזכות לגאולה בב"א. לא זכינו עד היום שנכתב חיבור הלכות בנושא "דיבת הארץ", למרות שעוון זה חמור עד מאוד בעיני ה', יותר מכל החטאים, שמחמת זה נענשו המרגלים בעונש מוות, כנאמר (במדבר י"ד 2) "וַיִּמְתּוּ הַגֵּאֲשִׁים מוֹצְאֵי דַבַּת הָאָרֶץ רָעָה בְּמִגְפָה לִפְנֵי ה'", ובוזה תלויה גאולתנו כנ"ל.

בעז"ה נביא כאן סיכום הלכות קצר בנושא חשוב זה. אבקש מהקורא היקר, לשמור גליון זה ולעייין בו היטב היטב, ולחזור על הדברים, שכן המכשול בזה מצוי ביותר כיום, שאנו זוכים בחסדי ה' המרובים לגור בארץ הקודש.

יהי רצון מלפני אבינו שבשמים, שכשם שישנם ב"ה ארגונים רבים, ספרים והתעוררות גדולה לשמירת הלשון בין אדם לחברו, כך יהיו עוד מפעלים רבים יותר לשמירת הדיבור בין יהודי לארצו הקדושה ותמלא כל הארץ דיבורים מתוקים של טובה הארץ מאוד מאוד. ובא לציון גואל. אשמח לקבל כל הערה והארה בנושא במייל 8436092@gmail.com. וכן ניתן לקבל את הספר 'לכו נרננה' בנ"ל.

[ב] משמעות הגמ' (ערכין טו.) - "ומה המוציא שם רע על עצים ואבנים כך". וכן בוהר ח"ג קסא.

[א] בניהו בן יהוידע (בבבבית קרב), מובא בחפץ חיים מהדורת דרשו (כלל ה' סעי' 47).

מסופר בספר 'וואלוז'ין' (עמוד 57) - בין משולחי ישיבת וואלוז'ין היה משולח אחד שנסע לארץ ישראל. בשובו פעם מדרכו שאלו הנצי"ב על חדשות הארץ, חקר ודרש על חיי היהודים שם. הימים היו ימי התיישבות והתנחלות, ימי תקופת ראשון לציון. המשולח בהשיבו על שאלות הנצי"ב, התחיל להתלונן על המתישבים והעולים החדשים, שאינם שומרים מצוות כראוי, והוציא את דיבת הארץ רעה.

תוך כדי דיבור הפסיקו הנצי"ב, ובקול ספוג כעם פקד עליו - 'מרגל, צא מהבית! נבהל המשולח מאוד ובהכנעה רבה שאל - רבי, מה פשעי ומה חטאי, הלא נענית לבקשתך וכל מה שסיפרתי דברי אמת הם.

"המרגלים", השיב הנצי"ב, "גם הם סיפרו את האמת, אולם אין לדבר רעות על ארץ ישראל, כמו שפסק הח"ח בהלכה ראשונה בספרו, שלשון הרע - זה אפילו על אמת.

לאדם, המשבח אשה במעשיה, ואומר 'ברוכה את לה', לך נאה ויאה השבח וההלל, אפס כי בניך אשר ילדת הם הפושעים שבדור' - הרי זו גנות גדולה מאוד, כי שבח האם ניכר בבניה, כן הוא בארץ ישראל^[1].

המרגלים אמרו (במדבר יג כז-כט): "בָּאנוּ אֶל הָאָרֶץ וְגַם זָבַת חָלָב וּדְבַשׁ הוּא וְזֶה פְּרִיָּהּ. אָפֶס כִּי עַו הָעָם, לִכֵּן אָסוּר לֹמַר עַל עֵיר בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֵׁם הַתּוֹשָׁבִים לֹא מִתְנַהֲגִים כְּרָאוֹי [אם אין בזה תועלת]^[1]. אַמֵּן אִם מִדְּבַר עַל אֲנָשִׁים שִׁבְמִקְרָה גָרִים בְּאֶרֶץ, וְלֹא עַל כָּלֵל הָאוֹכְלוֹסִיָּה בְּאֶרֶץ, אֵין בְּזֵה דִיבַת הָאֶרֶץ [אַמֵּן צָרִיךְ לְהִזְהָר מִדִּין לְשֵׁה"ר הָרְגִיל]^[1].

ד. מצוי מאוד כאשר נמצאים בחו"ל במקומות נעימים ונוחים [לאדם שצריך לצאת מחו"ל לדברים שהתירו חז"ל], לאחר שתזורים לארץ מתחילים להתרעם על ארצנו, והדבר אסור^[1]. וכן החזור מביקור בארץ ישראל לחו"ל, צריך מאוד להיזהר בדיבורו שלא יאמר דבר רע על הארץ או על תושביה^[1].

ה. ראוי מאוד שהחזור מחו"ל לא יראה את תמונות הנוף היפות, ולא יתפעל מהאתרים היפים בחו"ל [אפילו אינו משווה אותם לאתרים בארץ ישראל, שזה וודאי אסור], שכן בזה גורם לאחרים רצון לצאת מהארץ. צריך לזכור, שלא לכולם - ובמיוחד לא לילדים - ישנו המאזן בין קדושת הארץ וסגולתה לבין ההבלים של אתרים

מתכוון כלל לגנות - איסור גמור יש בזה, משום שגורם לשומעים חסרון חיבה לארץ הקודש^[1].

הלכות דיבת הארץ

א. לא רק לומר על מקום אחר שיפה הוא מא"י אסור, אלא אפילו להשוות מקום לא"י ולומר על ארץ אחרת שטובה היא כא"י - אסור, שהרי ככיכול הוא אומר, שאין מתנת ארץ ישראל מהקב"ה הטובה ביותר, ויש שוות כמותה (ראה גמ' סנהדרין נד - אמרי שו"א כי חרעין).

ב. לגבי מזג האוויר, יש אומרים שהאיסור הוא רק כשמזכיר את ארץ ישראל, כגון שאומר 'חם בארץ ישראל, וק"ו כשמשווה את הארץ למקומות אחרים יותר טובים. אבל אם אומר 'חם כאן' או 'קר כאן', שזו תכונה מצויה בכל מקום - אין בזה איסור. ויש חולקים, ולכו"ע מידת חסידות להימנע גם מזה. 'חם לי' או 'קר לי' מותר לומר לכו"ע^[1].

ג. דנו הפוסקים האם לדבר על התושבים של ארץ ישראל בצורה שגורמת ריחוק מהארץ, כגון שאומר: 'בארץ ישראל יש גנבים רבים' - האם זה אסור מדין דיבת הארץ. וכתבו הפוסקים לאסור, ואפילו מספר זה לתושב הארץ. הטעם - כבוד יושביה הוא כבודה, ובקלונם יש בזיון וצער לארץ הקודש חס וחלילה, שבדרך כלל תכונת המקום משפיעה על יושביו, כמו שמצאנו - 'יש ארץ מגדלת גבורים' (ד"ש במדבר יג יח). משל

דב"ש (הוצאת מכון התורה וההלכה, בהסכמת הנהלת של גדולי ישראל) סימן רמנו. חפץ חיים דרשו (כרך ה' ע"ה 47).

[1] שו"ת ארץ ישראל עמ' קנ"ד בשם הרב נבנצל.

[2] ראה מה שהביא בשו"ת ארץ ישראל עמ' רחצ בשם הגר"ש אלישיב זצ"ל, וכך שמעתי מת"ח להעמיד את הדברים.

[ח] שער החצר סימן תקסד.

[ט] מכתב מר' ישראל מסלנט זצ"ל המובא בספר 'התורה והמצוה' (דפוס פרי' שלח נ"ך).

[ג] מוכח מהסיפור המובא בנמרא (פסוקי קיצ), שרב אמי ורב אסי ישבו בארץ ישראל. כאשר השמש קפחה על ראשם והיה להם חם, עברו הם לשבת בצל, בכדי שלא יוכלו להתרעם ח"ו על ישיבת ארץ ישראל, למרות שהדבר ידוע לכולם ולא התכוונו לגנות - הסבא ממלבוךדקא, מובא ב'שלחן גבוה' במדבר יד לו.

[ד] ראה גליון 'האיחוד בחידוד' קרח תשמ"מ, ארץ צלצל כנפים עמ' 120. לעומת זאת עיין בספר רבינו האור לציון חלק ב פרק מה עמוד 169.

[ה] שפת אמת למהר"ם חגיז סוף פרק י. שער החצר לצוף

כדאי לכוון שאנו עושים כך כדי שיהיה לנו טוב ונעים בישיבת ארץ ישראל, ובכך נקיים מצוה¹!

י. מרגלא בפומיה דהגר"ח זוננפלד זצ"ל לומר – "וראה בטוב ירושלים" – לעולם צריך לראות רק את הטוב של ארץ ישראל²! מי שהיה מוציא שם רע אפילו כל שהוא על יושבי העיר הקדושה, היה מוכיח אותו. ואמר, כי בשו"ע כתב המחבר שי"ו אלול הוא תענית צדיקים שבו מתו מוציאי דיבת הארץ, וקשה – הא כתיב 'באבוד רשעים רנה' ותירץ השל"ה, שהיו צדיקים עיי"ש. הרי, שאפילו צדיקים יכולים להיות מרגלים³!

שבה ארצנו הקדושה

חטא המרגלים עלה על כל החטאים, אפילו בחטא העגל לא נענשו כמו על חטא המרגלים. מידה טובה מרובה ממידת פורענות, ומכאן נלמד, שמצווה גדולה לספר בשבחה וטובה של ארץ ישראל, שעל ידי זה יעורר אהבתה. בכל פעם שמזכירים את ארץ ישראל, מצווה להזכיר שבחה, כמו שכתב האבודרהם (נפירושו לברכות⁴ ד"ה נוה ג) – "אנו צריכים לספר בשבח הארץ כדי שישתוקקו לה הנפשות".

כך אומר רשב"י (ולקוט שמטויי מלכים 3 רמז רלח): "והלא דברים ק"ו, אם [סנחריב] שבא לספר בשבח ארצו ולא ספר בגנות ארץ ישראל, שאמר 'עד באי ולקחתי אתכם אל ארץ כארצכם', ולא אמר 'ארץ יפה מארצכם', כך [זכה לשכר שנקרא ו]שָׁאָר אָמַיָּא דִּי הִגְלִי אָסְנַפְר רְבָא וְיִקְיָא – אסנפר הגדול והחשוב, ק"ו למספר בשבחה". עלינו לתקן את חטא המרגלים ולדבר רק בשבחה של הארץ, להרגיש את האהבה הגדולה של הקב"ה שיש במתנת ארץ ישראל, ולהודות לה על המתנה הטובה שהנחיל לאבותינו ולנו. ■

יפים וכדו', ודיבורים כאלה יכולים לגרום חיבה לארץ נכר ח'ו¹!

ז. יש מי שכתב, שלמרות שביציאה זמנית לחו"ל אין ביטול של מצוות ישיבת הארץ, אסרו חז"ל לצאת לחו"ל לטיול (שו"ע או"ח תקל"ד), משום שעצם הטיול לחו"ל מהווה הוצאת דיבה על ארץ ישראל, שהרי הוא מגלה דעתו שארץ ישראל אינה יפה מספיק, ויש בהעדפת חו"ל על א"י זלזול במתנת אלהים, שהיא ארץ הבחירה אשר אויר נשמות אויר ארצה. כשם שאסור לאדם לומר 'כמה נאה נכרית זו' משום 'לא תחנם' (גמ' פ"ז כ"ג), כך אין לשבח ולהתענג על אדמת נכר²!

ז. ראוי לאדם להימנע מלגנות כל דבר בארץ ישראל, כגון לא לומר 'הכביש עקום', 'הבנין מכוער', 'הרים יבשים', וכל כיוצא בזה, אא"כ מטרתו להזהיר בני אדם מפני הפסד או סכנה (על פי סבן יחידע כתובות קי"ג).

ח. לא זו בלבד שאסור להתלונן על תנאי הישיבה בארץ ישראל מפאת חיבת הארץ, אלא מצווה על האדם לכלכל את צעדיו כדי למנוע מצב שיעלה בו או בחבריו אפילו הרהור של תרעומת על תנאי הישיבה בארץ ישראל, כמו שמספרת הגמ' (כתובות ק"ג): על רבי אמי ורבי אסי, שהיו עוברים בלימודם בקיץ ממקום שמש למקום צל ובחורף ממקום צל למקום שמש, כדי שלא יוכלו להתרעם על ישיבת ארץ ישראל – כל זאת מתוך אהבת ארץ ישראל.

ט. יש הלומדים מכאן, שישנה מצווה לקנות ולהפעיל מזגן קירור בעונת הקיץ, כדי שלא יתרעמו אנשים על החום בארץ. בנוסף, כאשר חם לנו בקיץ ואנו מפעילים את המזגן, או כשקר לנו בחורף ואנו לובשים מעיל או מדליקים נור,

ניתן לשמוע
שיעורים בנושא
דיבת וחייבת הארץ
בקול הלשון במספר: 03-6171111 ואח"כ בלחיצה
אישית 1-4-1-5-44

[י] ראה 'ארץ צלצל כנפים' (קידן) מאמרים על טיול לחו"ל עמ' לג.
[יב] נחלת ה' (לרד בנימין ילחון) עמ' מז הערה לג. וכן במאמר הלכתי של הרב שמואל ברוך גנוט שלישי"א.
[יג] ספר 'בטוב ירושלים' בהקדמה. מובא ב'אם הבנים שמחה' פרק רביעי אות מז.
[יא] שו"ת חוות בנימין סימן קיד.

מבצע המנויים הגדול של אגודת 'קדושת ציון'

קוראים יקרים,

כידוע לכל, הביקוש לעלון הולך וגובר מחדש לחדש, ועלויות ההדפסה וההפצה עולות בהתאם. עד כה, הצלחנו בדוחק רב ומתוך מסירות מופלאה של פעילים רבים לעמוד בדרישה, אולם ככל שעובר הזמן אנו מרגישים, שהציבור חייב לתת את חלקו בהוצאות, על-מנת שהעלון יוכל להמשיך לצאת כסדרו. זאת, מלבד פעילויות רבות נוספות שהאגודה מבקשת לארגן.

על-כן הוחלט לבקש מכל אחד מהקוראים הנאמנים, שיעשה מנוי לביתו בעלות של 10 ש"ח לחדש, ובכך מצד אחד הוא יישא מעט בעול האגודה, ומאידך גם יזכה לעלון שיגיע לכתובתו הפרטית באופן מסודר. זוהי גם הזדמנות לעשות מנויים עבור מכרים, קרובים, חברים, רבנים שחשוב לכם שיגיע אליהם העלון, או כל אחד אחר.

מנויי העלון יזכו אף מפעם לפעם למבצעים מיוחדים, מתנות וכיוצא בכך על-פי האפשרויות העומדות לרשותנו. לרגל תחילת המבצע, אנו מציעים למאה המנויים הראשונים שיצטרפו לקבל בחינם את החוברת המיוחדת שהוציאה האגודה בשם 'נחמו נחמו עמי' על הפטרות שב דנחמתא, שאנו בעיצומן. בדרך-כלל עולה חוברת זו 20 ש"ח.

אנו מקווים, שתכירו טובה לפעילי האגודה העושים ימים כלילות על-מנת להביא את העלון לידיכם ותרתמו למבצע זה, אשר כמעט ואין בו חסרון כיס, ובאם אכן תהיה הירתמות משמעותית – הוא יאפשר לנו להמשיך להתרחב ולעמוד בדרישות הציבור ההולכות וגוברות עם הזמן.

בברכה,

אגודת 'קדושת ציון'.

מחלקת ההפצה